



Fylkesmannen i Troms og Finnmark

*Romssa ja Finnmarkku fylkkamánni
Tromssan ja Finmarkun maaherra*

TILSYNSRAPPORT

Skolemiljø og skoleeiers forsvarlige system

Troms fylkeskommune – Ishavsbyen videregående skole

Sammendrag

Fylkesmannen i Troms og Finnmark har ført tilsyn med Troms fylkeskommune og Ishavsbyen videregående skole om arbeidet med elevenes skolemiljø, både på skolenivå og skoleeiernivå. I denne rapporten presenterer vi våre endelige vurderinger og konklusjoner.

I tilsynet har vi undersøkt om Ishavsbyen videregående skole oppfyller plikten til å arbeide forebyggende og informere og involvere elever og foreldre i arbeidet med å fremme et trygt og godt skolemiljø. Videre har vi undersøkt om skolen oppfyller pliktene til å følge med og gripe inn, varsle, undersøke og sette inn tiltak ved mistanke eller kjennskap til at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø.

Vi har også undersøkt om Troms fylkeskommune som skoleeier har et forsvarlig system for å følge opp at skolen oppfyller disse pliktene.

Det ble påpekt flere lovbrudd, og lovbruddene i form av pålegg fremkommer av rapportens kapittel 6.

Fylkeskommunen har i sin uttalelse til den foreløpige rapporten redegjort for at de har rettet på noen av de påpekte forhold i tilsynet og at flere forbedringer er under arbeid. I uttalelsen blir det vist til at de vil komme nærmere tilbake til dette innen rettefristen.

Frist for retting er **mandag 18.11.2019**. Før fristen må dere sende oss en erklæring om at forholdene er rettet og en redegjørelse for hvordan bruddene er rettet.

Innholdsfortegnelse

1	Innledning.....	1
1.1	Tilsynets temaer og formål	1
1.2	Fylkeskommunens ansvar	2
1.3	Gjennomføringen av tilsynet	2
1.4	Gangen i tilsynet.....	2
2	Plikten til å arbeide forebyggende og involvere elever og foreldre	3
2.1	Rettslige krav	3
2.2	Våre undersøkelser og vurderinger	4
2.3	Våre konklusjoner	14
3	Plikten til å følge med og gripe inn, varsle, undersøke og sette inn tiltak ved mistanke eller kjennskap til at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø	14
3.1	Rettslige krav	14
3.2	Våre undersøkelser og vurderinger	17
3.3	Våre konklusjoner	37
4	Skoleeier skal ha et forsvarlig system for å vurdere og følge opp at skolen oppfyller plikten til å arbeide forebyggende, kontinuerlig og systematisk for å fremme et trygt og godt skolemiljø og informerer og involverer elever og foreldre i arbeidet.....	38
4.1	Rettslige krav	38
4.2	Våre undersøkelser og vurderinger	38
4.3	Våre konklusjoner	42
5	Skoleeier skal ha et forsvarlig system for å vurdere og følge opp at skolen oppfyller aktivitetsplikten.....	43
5.1	Rettslige krav	43
5.2	Våre undersøkelser og vurderinger	43
5.3	Våre konklusjoner	46
6	Forhåndsvarsel om vedtak med pålegg om retting av lovbrudd	46
7	Fylkeskommunens rett til å kommentere rapporten.....	49
	Vedlegg: Liste over dokumentasjon	1

1 Innledning

Fylkesmannen fører tilsyn med offentlige skoler jf. opplæringsloven § 14-1 første ledd, jf. kommuneloven kapittel 10 A. Gjennom å føre tilsyn kontrollerer vi om skolene oppfyller opplæringsloven med tilhørende forskrifter, og tilsyn er å anse som offentlig myndighetsutøvelse. Dette innebærer at vi må gjennomføre tilsynet i samsvar med reglene i forvaltningsretten og offentlighetsloven.

For de tilfeller Fylkesmannen konkluderer med at et rettslig krav ikke er oppfylt, betegnes dette som lovbrudd, uavhengig av om det er opplæringsloven eller forskrifter fastsatt i medhold av denne, som er brutt. Dersom fylkeskommunen eller skolen ikke følger regelverket, kan vi pålegge retting dersom fylkeskommunen ikke retter opp i eventuelle lovbrudd etter en fastsatt frist.

Det er fylkeskommunen som har det overordnede ansvaret for at kravene i opplæringsloven blir overholdt, jf. opplæringsloven § 13-10 første ledd. Eventuelle pålegg blir derfor rettet til fylkeskommunen, som har det overordnede ansvaret for at skolen retter opp brudd på regelverket.

1.1 Tilsynets temaer og formål

Fylkesmannen gjennomfører i perioden 2018-2022 felles nasjonalt tilsyn (FNT) med ulike tema. I dette tilsynet har vi valgt å undersøke hvordan Troms fylkeskommune følger opp regelverket tilknyttet skolemiljø som fremkommer av opplæringsloven kapittel 9 A.

Tilsyn med skolemiljø er delt inn i to temaer: «Skolens plikt til å arbeide forebyggende og informere og involvere elever og foreldre» og «[s]kolens aktivitetsplikt for å sikre at elevene har et trygt og godt skolemiljø». I tillegg til dette fører vi tilsyn med skoleeiers forsvarlige system tilknyttet de to nevnte temaene.

Det rettslige utgangspunktet for tilsynet er inndelt i seks hovedkategorier:

1. Skolens plikt til å arbeide forebyggende, kontinuerlig og systematisk for å fremme et trygt og godt skolemiljø, jf. opplæringsloven §§ 9 A-3 og 9 A-8.
2. Skolens plikt til å informere og involvere elever og foreldre, jf. opplæringsloven §§ 9 A-3, 9 A-9 og forvaltningsloven § 11.
3. Skolens plikt til å følge med og gripe inn, varsle, undersøke og sette inn tiltak ved mistanke eller kjennskap til at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø, jf. opplæringsloven §§ 9 A-2, 9 A-3, 9 A-4 og 9 A-5.
4. Skolens plikt til å gjennomføre, evaluere og tilpasse tiltak, jf. opplæringsloven §§ 9 A-3, 9 A-4 og 9 A-9 og forvaltningsloven § 11.
5. Skoleeiers forsvarlige system for å vurdere og følge opp at skolen arbeider forebyggende, kontinuerlig og systematisk for å fremme et trygt og godt skolemiljø og informerer og involverer elever og foreldre i arbeidet, jf. opplæringsloven § 13-10.
6. Skoleeiers forsvarlige system for å vurdere og følge opp at skolen oppfyller aktivitetsplikten, jf. opplæringsloven §§ 13-10.

Det overordnede formålet med tilsynet er å bidra til at fylkeskommunen og skolen følger regelverket i praksis. Tilsynet skal fremme kunnskap om regelverket i fylkeskommunen og skolene, og bidra til å øke fylkeskommunens evne til å tolke og etterleve regelverket. Videre skal det bidra til å avdekke om elever får den hjelpen de har krav på i henhold til opplæringsloven.

1.2 Fylkeskommunens ansvar

Oppfyllelsen av elevenes rett til et trygt og godt skolemiljø gjennomføres i praksis på skolene. Dette innebærer at det er skoleledelsen og de ansatte som i det daglige må arbeide for å ivareta rettighetene tilknyttet skolemiljø jf. opplæringsloven kapittel 9 A.

For videregående skoler er det fylkeskommunene som skoleeiere som må sørge for at skoleledelsen ved hver enkelt skole oppfyller kravene i opplæringsloven. Dette innebærer at selv om det er Ishavsbyen videregående skoles praksis som er del av undersøkelsen i forbindelse med tilsynet, er det Troms fylkeskommune som er overordnet ansvarlig og dermed riktig adressat for eventuelle pålegg om retting i samsvar med opplæringsloven § 14-1 tredje ledd.

I denne forbindelse ønsker vi å presisere at rapporten kun omhandler resultater fra tilsynet som er gjennomført vedrørende temaene som er valgt for dette konkrete tilsynet. Vi har følgelig ikke foretatt en helhetsvurdering av skoleeier og skolens praksis i henhold til opplæringsloven som helhet.

1.3 Gjennomføringen av tilsynet

Tilsynet med Troms fylkeskommune og Ishavsbyen videregående skole ble åpnet i brev av 02.01.2019 og er gjennomført ved at vi har innhentet og vurdert fylkeskommunens og skolens dokumentasjon og redegjørelser. I denne forbindelse har vi foretatt en gjennomgang av blant annet fylkeskommunens og skolens egenvurderinger i RefLex, innsendte rutiner og eksempler på aktivitetsplaner. Rapportens tilhørende vedlegg viser den komplette oversikt over dokumentasjonsgrunnlaget.

Videre har vi innhentet informasjon fra våre egne systemer og offentlige registre samt informasjon fra skolens og fylkeskommunens nettside. I tillegg har vi gjennomført intervjuer med skoleeier, skoleledelsen, lærere, øvrige ansatte, elevråd og elever.

1.4 Gangen i tilsynet

1. Varsel datert 2.1.2019
2. Mottok dokumentasjon den 21.1.2019
3. Åpningsmøte 11.2.19
4. Intervju og samtaler 14.2.2019 og 15.2.2019
5. Foreløpig tilsynsrapport av 12.6.2019
6. Frist for kommentarer på den foreløpige rapporten 28.6.19
7. Endelig tilsynsrapport av 4.7.2019
8. Frist for retting av lovbrudd 4.11.2019

2 Plikten til å arbeide forebyggende og involvere elever og foreldre

2.1 Rettslige krav

Plikten til å arbeide forebyggende, kontinuerlig og systematisk for å fremme et trygt og godt skolemiljø

Elevene skal få delta i planleggingen og gjennomføringen av arbeidet for å skape et trygt og godt skolemiljø, jf. opplæringsloven (heretter oppl.) § 9 A-8 første ledd. Elevene kan bli involvert gjennom for eksempel aktiviteter og dialog i hverdagen, og gjennom planlagte samtaler og møter. Hvordan elevene skal ta del i arbeidet, skal tilpasses saken og elevenes alder og forutsetninger. Det kan for eksempel settes av tid til å arbeide med skolemiljø som et fast tema i klassens time.

Rektor skal jobbe for at alle som jobber på skolen, skal praktisere holdninger og verdier som bidrar til et trygt og godt skolemiljø, jf. oppl. § 9 A-3. Rektor skal også jobbe for at lærerne skal fremme en positiv samhandling i klassemiljøet. For å få dette til må lærerne ha nødvendig kompetanse og tilstrekkelig tid. Skolemiljøet skal virke positivt på elevenes helse, trivsel og læring, på trygghet og sosial tilhørighet. Arbeidet skal strekke seg lenger enn å hindre krenkelser, og det må omfatte holdninger, verdier, undervisningspraksis, relasjoner og ledelse. Rektor kan for eksempel legge til rette for at alle som jobber på skolen, kan diskutere etiske dilemmaer og bli bevisst på det etiske ansvaret som hviler på dem.

Skolen skal evaluere arbeidet med skolemiljøet basert på synspunkter fra ansatte, elever og foreldre. Dersom evalueringen viser at skolen ikke oppfyller kravene som følger av oppl. kapittel 9 A, må skolen gjøre endringer i måten det jobber på, slik at kravene blir oppfylt.

Plikten til å informere og involvere elever og foreldre

Skolen skal gi elevene og foreldrene informasjon om retten til et trygt og godt skolemiljø, skolens aktivitetsplikt og retten til å melde en sak til fylkesmannen, jf. oppl. § 9 A-9 første ledd. Skolen må gi informasjonen på en måte og i et omfang som gjør at elevene og foreldrene kan ivareta sine rettigheter etter loven.

Skolen skal informere aktuelle råd og utvalg om deres rett til innsyn i dokumentasjon som gjelder det systematiske arbeidet for et trygt og godt skolemiljø, jf. forvaltningsloven § 11 og oppl. § 9 A-3 andre ledd. Skolen skal i tillegg informere aktuelle råd og utvalg om at de har rett til å uttale seg i alle saker som er viktige for skolemiljøet. Hvilke råd og utvalg som er aktuelle, varierer etter skoletype.

Skolen skal informere aktuelle råd og utvalg om alt som er viktig for skolemiljøet, jf. oppl. § 9 A-9 tredje ledd. Skolen må selv ta initiativet til å orientere rådene og utvalgene når ny relevant informasjon er tilgjengelig eller kommet frem. Kravet om at det må være viktig for skolemiljøet, betyr at skolen ikke trenger å informere om dagligdagse enkelthendelser eller mindre endringer av rutiner.

Skolen skal så tidlig som mulig ta aktuelle råd og utvalg med i arbeidet med skolemiljøtiltak, jf. oppl. § 9 A-9 tredje ledd. Skolen må ta rådene og utvalgene med i arbeidet tidlig nok til at de får en reell innflytelse.

2.2 Våre undersøkelser og vurderinger

2.2.1 Plikten til å arbeide forebyggende, kontinuerlig og systematisk for å fremme et trygt og godt skolemiljø

2.2.1.1 Rektor skal sikre at elevene får ta del i planleggingen og gjennomføringen av arbeidet for et trygt og godt skolemiljø

Fylkesmannen undersøker om rektor har bestemt en fremgangsmåte som sikrer at elevene i alle klassene blir involvert i arbeidet for å fremme et trygt og godt skolemiljø. Videre undersøker vi om rektor følger opp at de som jobber på skolen, bruker fremgangsmåten i praksis.

Skoleeier har oversendt en retningslinje om elevdeltakelse i arbeidet med skolemiljø. Ifølge retningslinjen har rektor ansvar for å gi «[r]utinemessig informasjon til råd og utvalg om hendelser, planer og tiltak av betydning for skolemiljøet». Videre har rektor og kontaktlærere ansvar for å arbeide med skolemiljø i klassene etter planen ved skolen.

Rektor har oversendt skoleeiers veileder og prosedyre til skolens gjennomføring av undervisningsrespons og spørsmålene som blir stilt. Prosedyren presiserer at hensikten med undervisningsrespons, er å bidra til bedre kvalitet på opplæringen og bedre læringsmiljø i klassene. Rektor har også oversendt referater fra møter med elevrådet.

I egenvurderingene i RefLex har alle respondentene svart at elevene blir involvert i arbeidet for å skape et trygt og godt skolemiljø. Rektor har vist til at alle klasser lager trivselsregler tidlig i skoleåret, at skolemiljøutvalget har rutinemessige møter og at det gjennomføres møter mellom elevråd og ledelse hvor skolemiljø kan være et tema. I denne sammenheng har rektor vist til en møteplan for 2018 og 2019.

Andre respondenter har vist til at det legges opp til aktiviteter som skal skape samhold i klassene og at det gjennomføres oppstartuker i begynnelsen av skoleåret, med fokus på å skape et godt klassemiljø. Videre setter lærerne av tid til klassens time ved behov, og de gjennomgår og jobber med undervisningsrespons og elevundersøkelsen. Noen av respondentene bemerket at undervisningsrespons hovedsakelig er rettet mot selve undervisningen, men at undersøkelsen har enkelte spørsmål som kan knyttes til arbeidet med skolemiljøet. I tillegg til dette ble det trukket fram at klassen får anledning til å velge elevtillitsvalgt og elevverneombud, og elever og kontaktlærer gjennomgår og snakker om ordensreglement.

Intervjuobjektene viste til mange av de samme arenaene for elevdeltakelse som respondentene i RefLex, herunder undervisningsrespons, klassens time og elevråd.

Enkelte fra elevgruppen informerte om at de har hatt klassens time i starten av skoleåret, men at det sjeldent har blitt gjennomført etter dette. Noen nevnte at nesten ingen klasser har klassens time. Elevene har vært med på å utforme klasseregler, men noen uttrykte at disse ikke blir fulgt i det daglige.

Elevrådet informerte om at det ikke er mye kommunikasjon med skoleledelsen, og at rådet hovedsakelig arrangerer sosiale arrangementer.

Fylkesmannens vurdering

Den oversendte strategiplanen og retningslinjen for elevdeltakelse viser at skoleeier har lagt føringer for at skolene skal tilrettelegge for elevmedvirkning. Vi kan ikke se at Ishavsbyen videregående skole har lagt en konkret plan for arbeidet med elevenes medvirkning i arbeidet med skolemiljø. Vi må derfor vurdere om verktøyene for medvirkning som skolen har trukket fram, er en fremgangsmåte som sikrer at elevene får ta del i planleggingen og gjennomføringen.

Når det gjelder klassens time, kan vi ikke se at skoleledelsen har lagt føringer for at dette skal gjennomføres i alle klassene og eventuelt når eller hvor ofte. Videre kan vi ikke se at det er lagt føringer for at det skal arbeides systematisk med skolemiljø og trivsel gjennom klassens time. Når gjennomføring av klassens time ikke er satt i system, vil det være tilfeldig om elevene i alle klasser faktisk får medvirke gjennom disse timene. Informasjonen som fremkom under intervju om at det er variasjoner i klassene om hvor ofte det gjennomføres, illustrerer dette.

Oppstartuke i begynnelsen av skoleåret og utarbeidelsen av trivsels- og ordensregler for hver klasse blir også nevnt. Etter vår vurdering er disse to tiltakene, som skjer i starten av skoleåret, ikke tilstrekkelige til å sikre det kontinuerlige arbeidet med å inkludere elevene i planleggingen og gjennomføringen av det systematiske arbeidet for et trygt og godt skolemiljø. I denne sammenheng ønsker vi å påpeke at enkelte elever uttrykte at de ikke opplever at klassereglene benyttes i det daglige.

Elevråd, samarbeidsutvalg, elevtillitsvalgt og elevverneombud er også trukket fram av skolen som arenaer for elevmedvirkning. Tilsynsmaterialet gir ikke klare holdepunkter for om elevene gjennom dette får ta del i planleggingen og gjennomføringen av arbeidet med skolemiljø. Dette bekreftes ved at elevrådet informerte om at det ikke er mye kommunikasjon mellom de og skoleledelsen, og at de hovedsakelig arrangerer sosiale arrangementer. Referater fra møter med elevrådet viser at skolemiljøarbeid ikke er et rutinemessig tema på møtene. Når det gjelder skolemiljøutvalg, finner ikke vi dokumentasjon på at utvalget har en aktiv rolle ved skolen. Vi har heller ikke dokumentasjon som viser hvordan informasjon som blir formidlet av elevverneombud og elevtillitsvalgt blir benyttet i arbeidet med skolemiljø.

Når det gjelder gjennomføringen av undervisningsrespons, er enkelte av spørsmålene rettet mot arbeidsforholdene i timen og relasjonen mellom lærer og elev.

Undervisningsrespons kan være et egnet verktøy for å legge til rette for at elevene får ta del i planleggingen og gjennomføringen av arbeidet for et trygt og godt skolemiljø. Det fremkommer imidlertid ikke av skolens årsplan om den er gjennomført eller at den skal gjennomføres, og om den skal gjennomføres i alle klassene.

Etter en gjennomgang av tilsynsmaterialet, finner Fylkesmannen at rektor ikke har bestemt en fremgangsmåte som sikrer at elevene får ta del i planleggingen og gjennomføringen av arbeidet for et trygt og godt skolemiljø. Skolen har mange gode tiltak på plass, men det er ikke holdepunkter som viser at de i praksis gjennomføres i alle klassene.

Lovkravet vurderes som ikke oppfylt.

2.2.1.2 Rektor skal jobbe for at skolen skal praktisere holdninger og verdier som bidrar til et trygt og godt skolemiljø

Fylkesmannen undersøker om rektor jobber for at skolen skal ha holdninger og verdier som bidrar til et trygt og godt skolemiljø for alle elever. Vi undersøker også om rektor følger opp dersom en som jobber på skolen, ikke praktiserer slike holdninger og verdier. Formålet med kontrollspørsmålet er å kontrollere hvordan rektor jobber med dette, og ikke alene vurdere hvilke holdninger og verdier de enkelte personene som jobber på skolen, har.

Skolen har oversendt sin handlingsplan for perioden 2017-2020 der skolens motto «se og bli sett» er nevnt og at «... en stadig tettere oppfølging av den enkelte er noe det jobbes mot».

I egenvurderingen i RefLex har alle, bortsett fra en, svart «ja» på spørsmålet om rektor jobber for at skolen skal praktisere holdninger og verdier som bidrar til et trygt og godt skolemiljø. Skoleledelsen har vist til at rektor stiller på avdelingsmøter der det jobbes med saker som gjelder skolemiljø, og at det gjennomføres dialogmøter på avdelingene. Videre ble det trukket fram at holdninger og verdier er tema på alle fellesmøter der lærere, elever og foresatte er invitert. Det ble også vist til at rektor besøker avdelingene tre ganger i året der et av fokusområdene er hvordan avdelingene arbeider med handlingsplanen og mottoet «se og bli sett».

De øvrige respondentene har vist til personalmøter, klasselæremøter og fellesmøter for alle ansatte som arenaer der holdninger og verdier blir tatt opp. En respondent har skrevet at de løser oppgaver i grupper på møtene «... som er rettet mot arbeidet for elevene».

Under intervju ble det vist til det samme som fremkom i egenvurderingen. Videre ble medarbeidersamtaler trukket frem der felles verdier og holdninger kan være tema. Flere viste også til at holdninger og verdier er nedfelt i lærerplanen og at standardene i elevreglementet tas opp hver høst.

Enkelte intervjuobjekter nevnte mottoet «se og bli sett», men flere informerte om at de var usikker på hva innholdet i mottoet er. Noen av elevene informerte om at enkelte lærere snakker nedlatende til elever.

Rektor informerte om at dersom det avdekkes at en lærer ikke utviser holdninger som er forenelig med skolens retningslinjer, undersøkes saken og vedkommende blir innkalt til møte med rektor og tillitsvalgt. Skriftlig advarsel vurderes i enkeltsaker.

Fylkesmannens vurdering

Fylkesmannen anser det som positivt at flere respondenter mener at rektor jobber for at skolen skal praktisere holdninger og verdier som bidrar til et trygt og godt skolemiljø. Mange har vist til at dette gjøres gjennom arbeidet med blant annet handlingsplanen, i avdelingsmøter, personalmøter og i medarbeidersamtaler.

Vi kan imidlertid ikke se at det foreligger skriftlig dokumentasjon som viser at skolen har jobbet med dette. Vi kan ikke se av årsplanen at det er satt av tid til de nevnte møtene, og det er heller ikke forelagt referat eller annen dokumentasjon som viser at skolen har jobbet med holdninger og verdier.

Et annet moment i denne sammenheng er at vi ikke kan se at det er presisert fra skolens side hva mottoet «se og bli sett» innebærer, og flere respondenter uttrykte usikkerhet tilknyttet dette.

Basert på rektors tilbakemelding under intervju, anser vi det som sannsynlig at rektor følger opp dersom en person som jobber på skolen, ikke praktiserer gode holdninger og verdier.

Lovkravet vurderes som ikke oppfylt.

2.2.1.3 Rektor skal jobbe for at lærerne skal fremme en positiv samhandling i klassemiljøet

Fylkesmannen undersøker om rektor jobber for at lærerne skal fremme en positiv samhandling i klassemiljøet. I denne sammenheng undersøker vi om rektor sørger for at lærerne har nødvendig kompetanse og tilstrekkelig tid til å jobbe på denne måten sett opp mot behovene på skolen.

I egenvurderingen i RefLex har rektor vist til at lærerne har møtetid i 90 minutter hver mandag, og at matpausene er utvidet med et kvarter hver dag for å gi rom for hastemøter i klasseteam hvor lærerne kan avtale tiltak og strategier. Videre har rektor vist til at mobbeombudet har vært på skolen, og at det er lagt opp til ulike kurs som omhandler klasseledelse på de forskjellige avdelingene.

Avdelingsledelsen har vist til at lærerne har møter der de kan samhandle for å opprettholde et godt klassemiljø, samt jevnlig klasselærerråd der forhold i den konkrete klassen diskuteres. De ansatte har svart at rektor gir de nødvendig tid og kompetanse slik at de kan fremme en positiv samhandling i klassemiljøet.

Elevundersøkelsen viser høye gjennomsnittspoeng på samtlige parametere som gjelder elevenes trivsel, læringskultur og støtte fra lærerne over tid, med noe nedgang i punktet om støtte fra lærerne det siste året.

Fylkesmannens vurdering

Informasjonen fremkommet under intervju og i egenvurderingene taler for at rektor til en viss grad jobber for at lærerne skal fremme en positiv samhandling i klassemiljøet.

Vi kan imidlertid ikke se at det er lagt føringer for hvordan den utvidede lunsjpausen skal brukes og om hvorvidt skoleledelsen følger opp hva tiden benyttes til. Vi kan heller ikke se at det er dokumentert at de nevnte kursene, mandagsmøtene og hastemøtene blir praktisert på en måte der klasseledelse er et tema.

Det ovennevnte medfører at vi ikke har tilstrekkelige holdepunkter for å kunne konkludere med skoleledelsen jobber for at lærerne skal fremme en positiv samhandling i klasserommet.

Lovkravet vurderes som ikke oppfylt.

2.2.1.4 Skolen skal evaluere det forebyggende arbeidet med skolemiljøet basert på blant annet synspunkter fra elevene, foreldrene og ansatte

Fylkesmannen undersøker om skolen evaluerer det forebyggende arbeidet med skolemiljøet basert på synspunkter fra et bredt utvalg av ansatte. Videre undersøker vi om skolen har innhentet synspunkter fra et utvalg av elever og foreldre.

Skolen har oversendt prosedyre for gjennomføring av klasselærerråd og flere referater fra gjennomførte klasselærerråd. Skoleeier har også oversendt mal for referatføring i forbindelse med gjennomføring av klasselærerråd. Av malen fremkommer det at resultatet av undervisningsevaluering, herunder klassemiljø faglig og sosialt, skal gjennomgås.

I egenvurderingen i RefLex har alle, bortsett fra to respondenter, svart «ja» på spørsmålet om de evaluerer det forebyggende arbeidet med skolemiljøet basert på synspunkter fra ansatte, elever og foreldre.

Rektor viste til at skolen jobber kvantitativt og kvalitativt gjennom medarbeidersamtaler, elevsamtaler, fagsamtaler, elevundersøkelsen og undervisningsrespons. Avdelingsledelsen viste til at læringsmiljø er et tema på avdelingsmøter, ledermøter, faggruppemøter og i klasselærerråd. Dette er bekreftet av øvrige respondenter.

På spørsmål om rektor sørger for å gjøre endringer dersom evalueringen viser at dette er nødvendig for å oppfylle kravene i opplæringsloven kapittel 9 A, har flere respondenter vist til at det nylig er foretatt endringer av rutinebeskrivelser for håndtering av 9 A-saker da de tidligere ikke var tydelige nok. Videre har noen vist til at prosedyre for varsling og mal for aktivitetsplan er revidert.

Enkelte elever informerte om at de ikke kan huske å ha blitt involvert i arbeidet med å evaluere av det forebyggende arbeidet med skolemiljø.

Fylkesmannens vurdering

Hensynet med evaluering er at skolen skal bruke informasjonen de har om hvordan arbeidet fungerer, til å vurdere i hvilken grad det forebyggende arbeidet fremmer et trygt og godt skolemiljø. Hvis skolen ikke har god nok informasjon om hvordan arbeidet fungerer, må skolen innhente slik informasjon.

Skolen har vist til at de jobber med evaluering gjennom medarbeidersamtaler, elevsamtaler, fagsamtaler, klasselærerråd elevundersøkelsen og undervisningsrespons. Fylkesmannen kan imidlertid ikke se at det foreligger dokumentasjon som viser til at skolen har evaluert det forebyggende arbeidet med skolemiljø i forbindelse med de nevnte samtaler og undersøkelser.

Elevene deltar på elevundersøkelsen, og enkelte lærere viser til at elevundersøkelsen gjennomgås med klassen. Det fremkommer imidlertid ikke om resultatene er forelagt for alle klassene, blant annet ved at det ikke er satt av tid til dette i skolens årsplan. Dette underbygges ved at noen elever uttrykte at de ikke er kjent med at de har vært med i arbeidet med å evaluere det forebyggende arbeidet med skolemiljø.

Det fremkommer heller ikke av tilsynsmaterialet om elevundersøkelsen skal gjennomgås i personalet eller med elevene. Videre er det ikke dokumentert at elevrådet er direkte

involvert i arbeidet med skolemiljøet. Det er heller ikke informasjon som viser hvordan foreldrene blir involvert i evalueringen av det forebyggende arbeidet.

Fylkesmannen vurderer at det samlede tilsynsmateriale ikke sannsynliggjør at skolen evaluerer det forebyggende arbeidet med skolemiljøet der synspunkter fra elever og foreldre er tatt med i tilstrekkelig grad. Vi kan ikke se at skolen har oversendt dokumentasjon som viser at evaluering har blitt gjennomført, og vi kan ikke se at møteplan, årshjul eller referater indikerer at evaluering skal finne sted.

Lovkravet vurderes som ikke oppfylt.

2.2.2 Plikten til å informere og involvere elever og foreldre i arbeidet med skolemiljøet

2.2.2.1 Skolen skal gi elevene og foreldrene informasjon om retten til et trygt og godt skolemiljø, om skolens aktivitetsplikt og om retten til å melde en sak til fylkesmannen

Fylkesmannen undersøker om praksis viser at skolen gir elever og foreldre informasjon om retten til et trygt og godt skolemiljø, om skolens aktivitetsplikt og om retten til å melde en sak til fylkesmannen.

Skolen har oversendt en PowerPoint-presentasjon som rektor holdt for foreldre/foresatte for elever på Vg1 i forbindelse med skolestart i september 2018. Denne viser at rektor har gitt informasjon om retten til et trygt og godt skolemiljø, samt informasjon om mobbeombudet og retten til å melde en sak til fylkesmannen. Videre har skolen oversendt «[o]rdensreglement for elever ved fylkeskommunale videregående skoler i Troms».

I egenrevisningen i RefLex har alle respondentene svart «ja» på spørsmålet om de gir elevene informasjon om rettighetene tilknyttet skolemiljø, skolens aktivitetsplikt og retten til å melde en sak til fylkesmannen. Noen utdyper svaret ved å nevne rektors oppstartsmøte med elevene, utviklingssamtaler og ordensreglement. Rektor har kommentert at det antakelig ikke er tilstrekkelig gode rutiner for å gjenta informasjonen på klassenivå. En respondent har vist til at informasjonen ikke når ut til minoritets elever da de har et særlig informasjonsbehov på grunn av utfordringer tilknyttet språk og forståelsen av det norske skolesystemet.

På spørsmålet om foreldrene får informasjon om de nevnte rettighetene, har alle respondentene bortsett én svart «ja». Noen utdyper svaret ved å nevne foreldremøtet som avholdes september hvert år, informasjon i forbindelse med enkeltsaker og informasjon som framkommer av skolens hjemmeside og kvalitetssystem.

Under intervju viste enkelte elever til at skolen gir lite informasjon om rettighetene og skolens aktivitetsplikt. Flere elever hadde ingen kjennskap om dette, mens én elev hadde fått kjennskap til muligheten til å melde en sak til fylkesmannen fra foreldrene.

På skolens hjemmeside har vi funnet informasjon om skolehelsetjenesten og en link til hvor man kan henvende seg dersom en elev sliter. Ved å trykke på linken blir man ført videre til skoleeiers nettside om «psykisk helse». Her kan man videre velge fanen «[h]ar du det vanskelig?», hvor man blant annet får informasjon om at man kan kontakte kontaktlærer, helsesøster, rådgivere eller ressursteam på sin skole. Videre er det på

skolens hjemmeside inntatt en fane kalt «ombud», med en link til skoleeiers hjemmeside med informasjon om mobbeombudet.

Fylkesmannens vurdering

Flere respondenter nevnte ordensreglementet som en kilde til informasjon. I reglementet er det inntatt en bestemmelse om at verbal og/eller digital krenkende atferd ikke aksepteres, men rettighetene tilknyttet skolemiljø er ikke nevnt.

Fylkesmannen anser det som positivt at rektor informerer foreldre om regelverket tilknyttet skolemiljø ved oppstart av skoleåret. Dette alene er imidlertid ikke tilstrekkelig, da informasjonen må tilgjengeliggjøres for alle, også elevene og foreldre som ikke har anledning til å delta på oppstartsmøtet med skolen.

Informasjonen om rettighetene tilknyttet skolemiljø og skolens aktivitetsplikt er vanskelig tilgjengelig på skolens og skoleeiers nettsider. Videre kan vi ikke se at skolen har lagt føringer for når foreldre og elever skal få informasjon om rettighetene, annet enn ved oppstart av skoleåret. Dette medfører at informasjonen ikke blir gitt på en måte og i et omfang som gjør at elevene kan ivareta sine rettigheter etter loven, og informasjonen tilgjengeliggjøres ikke for alle i tilstrekkelig grad. Dette underbygges ved at flere av elevene som ble intervjuet, ikke var kjent med de nevnte rettighetene.

Lovkravet vurderes som ikke oppfylt.

2.2.2.2 Rektor skal sikre at skolen informerer råd og utvalg om deres rett til innsyn i dokumentasjon som gjelder det systematiske arbeidet for et trygt og godt skolemiljø, og at de har rett til å uttale seg i alle saker som er viktig for skolemiljøet

Fylkesmannen undersøker om rektor har bestemt en fremgangsmåte som sikrer at aktuelle råd og utvalg får informasjon om at de har rett til innsyn, og at de har rett til å uttale seg om alle saker som er viktige for det systematiske arbeidet tilknyttet skolemiljø. Vi undersøker også om rektor følger opp at de som skal gjøre dette, gir slik informasjon i praksis.

Det foreligger ikke dokumentasjon som viser at denne oppgaven er delegert til en eller flere i skoleledelsen eller andre ansatte ved skolen. Vi legger derfor til grunn at rektor selv skal forestå arbeidet med å informere råd og utvalg om deres innsyns- og uttalelsesrett.

Skolen har oversendt referat fra møter mellom skoleledelse og elevråd, og referater fra interne elevrådsmøter.

I egenvurderingen i RefLex har skoleledelsen svart at rettighetene gjennomgås ved konstituering av råd og utvalg, og at informasjon ligger i skolens kvalitetssystem som er åpen for alle. Det er også vist til at elevrådet inviteres til møter i arbeidsmiljøutvalget og at det avholdes faste møter med tillitsvalgte. Videre er det vist til at elevrådet har deltatt på kurs med mobbeombudet.

Under intervju uttalte rektor at det ikke er gitt god nok informasjon til aktuelle råd og utvalg om innsyns- og uttalelsesrett i det systematiske arbeidet for et trygt og godt skolemiljø.

Elevrådet viste til at de ikke har fått informasjon om retten til innsyn, og at de selv har funnet ut at de har en rett til å uttale seg i saker som er viktige for skolemiljøet. Elevrådet uttalte videre at kommunikasjon mellom rådet og skoleledelsen har forbedringspotensial.

Rektor har informert om at skoleutvalget også fungerer som skolens skolemiljøutvalg, men at skolen har utfordringer med å gjennomføre møter på grunn av manglende oppmøte. Den innsendte dokumentasjonen og tilbakemeldinger fra skoleledelsen viser at skolen ikke har hatt et aktivt utvalg i 2018. Vi har derfor ikke intervjuet utvalget.

Fylkesmannens vurdering

Det er på det rene at det ikke er et aktivt skolemiljøutvalg ved skolen på tilsynstidspunktet, noe som i seg selv er en indikator for at det foreligger lovbrudd. Vi anser det likevel som hensiktsmessig å vurdere om skolen har en fremgangsmåte som sikrer at eksisterende råd og utvalg får informasjonen om innsyns- og uttalelsesrett i saker som gjelder det systematiske arbeidet med skolemiljøet.

Skoleledelsen har informert om at elevrådet får informasjon ved konstituering. Vi kan imidlertid ikke se å ha mottatt dokumentasjon som underbygger dette. Det er følgelig usikkert om det er rutiner for at denne informasjonen blir gitt ved konstituering, noe som underbygges av at elevrådet selv har uttrykt at de ikke har fått informasjon om dette. Et annet moment er at de vedlagte møteinnkallingene og referatene ikke viser om elevrådet har fått informasjon om de nevnte rettighetene. Et annet moment er at rektor selv har gitt uttrykk for at det ikke er gitt god nok informasjon.

Den samlede informasjonen taler for at rektor ikke har etablert en bestemt fremgangsmåte som sikrer at aktuelle råd og utvalg får informasjon om at de har rett til innsyn, og at de har rett til å uttale seg om alle saker som er viktige for det systematiske arbeidet tilknyttet skolemiljø.

Lovkravet vurderes som ikke oppfylt.

2.2.2.3 Rektor skal sikre at skolen informerer råd og utvalg om alt som er viktig for skolemiljøet

Fylkesmannen undersøker om rektor har bestemt en fremgangsmåte som sikrer at skolen informerer aktuelle råd og utvalg om alt som er viktig for skolemiljøet. Vi undersøker også om rektor følger opp at skolen bruker fremgangsmåten i praksis, med mindre rektor gjør dette selv.

Som tidligere nevnt har skoleeier utarbeidet en retningslinje for elevdeltakelse i arbeidet med skolemiljø. Denne viser til at det er kontaktlærer for elevråd som har ansvar for å gi rutinemessig informasjon til råd og utvalg om hendelser, planer og tiltak av betydning for skolemiljøet.

Fylkesmannen har mottatt fem referater fra møter mellom elevrådet og skoleledelsen i perioden 2015-2018 som viser at elevundersøkelsen var et tema på to av de fire møtene. Videre har vi mottatt fire referater fra interne elevrådsmøter. Når det gjelder skoleutvalg og skolemiljøutvalg, viser vi til det som fremkommer av punkt 2.2.2 ovenfor.

I egenvurderingen i RefLex har skoleledelsen uttalt at elevrådet er kjent med elevundersøkelsen, undervisningsrespons og mobbeombudet. En avdelingsleder har

besvart at det er jevnlig møter der alle tillitsvalgte for de ulike klassene blir innkalt. Rektor har presisert at skolen ikke har samarbeidet tett nok med elevrådet, men at elevundersøkelsen for 2018/2019 skal drøftes med rådet.

Under intervju uttrykte elevrådet at de ikke får informasjon om alt som er viktig for skolemiljøet.

Fylkesmannens vurdering

Utgangspunktet er at skolen selv må ta initiativet til å orientere råd og utvalg om ny og relevant informasjon. Kravet om at det må være viktig for skolemiljøet, betyr at skolen ikke trenger å informere om dagligdagse enkelthendelser eller mindre endringer av rutiner. Eksempler på informasjon som er viktig for skolemiljøet er skolens resultater fra elevundersøkelsen, elevrettede tiltak for å bedre det generelle skolemiljøet og kompetansehevende tiltak rettet mot de som jobber på skolen.

Det foreligger ikke dokumentasjon som viser om skolen praktiserer i samsvar med skoleeiers retningslinje om elevdeltakelse. Uttalelser under intervju bidro heller ikke til oppklaring på dette punkt. Det fremstår derfor som uklart om hvorvidt rektor selv forestår arbeidet med å informere råd og utvalg om alt som er viktig for skolemiljøet, eller om det er elevrådskontakten som i praksis gjør dette.

Fylkesmannen anser det som positivt at resultater fra elevundersøkelsen har vært gjenstand for gjennomgang på enkelte av møtene med elevrådet, og at rektor har som mål at elevundersøkelsen for 2018/2019 skal presenteres for elevrådet. Vi kan imidlertid ikke se at rektor har bestemt en fremgangsmåte som sikrer at aktuelle råd og utvalg informeres om alt som er viktig for skolemiljøet. Det fremgår blant annet ikke at skolen har reflektert over hvilken informasjon de mener kan være viktig å bringe videre til aktuelle råd og utvalg, og på hvilken måte slik informasjon skal videreformidles. Et moment i denne sammenheng er at elevrådet selv uttrykker at de ikke får informasjon om alt som er viktig for skolemiljøet. Et annet moment er at rektor selv har presisert at skolen ikke har samarbeidet tett nok med elevrådet.

Videre kan vi ikke se at det foreligger dokumentasjon som viser at rektor har en bestemt fremgangsmåte som skal sikre at skolemiljøutvalget får informasjon når utvalget blir aktivt.

Lovkravet vurderes som ikke oppfylt.

2.2.2.4 Rektor skal sikre at skolen tar aktuelle råd og utvalg med i arbeidet med skolemiljøtiltak, og at det skjer så tidlig som mulig

Fylkesmannen undersøker om rektor har bestemt en fremgangsmåte som sikrer at aktuelle råd og utvalg blir tatt med i arbeidet med skolemiljøtiltak, og at det skjer så tidlig som mulig. Vi undersøker også om rektor følger opp at de som skal gjøre dette, bruker fremgangsmåten i praksis, med mindre rektor gjør det selv.

Som nevnt i punkt 2.3 ovenfor, har Troms fylkeskommune utarbeidet en prosedyre for elevdeltakelse i arbeidet med skolemiljø. Prosedyren gir ikke føringer for hvem som har ansvar for å sikre at elevrådet og skolemiljøutvalget blir tatt med i arbeidet med skolemiljøtiltak, og at det skjer så tidlig som mulig. Vi legger derfor til grunn at rektor selv skal sikre dette.

Som tidligere nevnt har skolen innsendt fem referater fra møter mellom representanter fra skoleledelsen og elevrådet i perioden 2015-2018. Agenda for disse møtene har vært blant annet skolens handlingsplan og elevundersøkelsene, og i 2015 var et av temaene for møtet det generelle arbeidet med skolemiljøet. I et referat fra desember 2018 fremkommer det at elevrådet ytret et ønske om mer samarbeid og kommunikasjon samt at «... elevrådet vil innblandes i hverdagen på skolen til ledelsen». I samme referat fremkommer det at elevrådet ble orientert om kameraer på skolen på grunn av tidligere branntilløp.

Videre har skolen innsendt referater fra interne elevrådsmøter. Av disse fremkommer det at elevrådet blant annet har arrangert diverse arrangementer, herunder aksjonsdagen.

I egenvurderingen i RefLex har rektor svart at de ikke samarbeider tett nok med elevrådet, men at de jobber med å få på plass dette. Skoleledelsen orienterer utvalget om viktige saker om skolemiljøet i de tilfeller det avholdes møter. Samtidig informerte rektor, som nevnt ovenfor, at det har vært vanskelig å organisere et skolemiljøutvalg.

Fylkesmannens vurdering

Vi anser det som positivt at elevrådet får anledning og midler til å arrangere arrangementer på skolen, da det i seg selv virke positivt i arbeidet med å fremme et trygt og godt skolemiljø. Det er imidlertid vanskelig å vurdere om elevrådet reelt sett blir involvert i selve arbeidet med skolemiljøtiltak, eller om hovedelementet i kontakten mellom ledelse og elevråd har vært for å orientere rådet om blant annet resultater fra elevundersøkelsen.

Ut fra tilsynsmaterialet kan vi følgelig ikke se at skolen har etablert en fremgangsmåte for å sikre at aktuelle råd og utvalg skal involveres i arbeidet med skolemiljøtiltak, og at dette skal skje så snart som mulig.

Lovkravet vurderes som ikke oppfylt.

2.2.2.5 Skolen skal evaluere arbeidet med å informere og involvere aktuelle råd og utvalg basert på blant annet synspunkter fra elevene, foreldrene og ansatte

Fylkesmannen undersøker om skolen evaluerer arbeidet med å informere og involvere aktuelle råd og utvalg, og om skolen har basert evalueringen på synspunkter fra et bredt utvalg av ansatte. I tillegg til dette undersøker vi om skolen har innhentet synspunkter fra et utvalg av elever og foreldre.

Som nevnt ovenfor har vi mottatt fem referater fra møter mellom representanter fra skoleledelsen og elevrådet i perioden 2015-2018. Videre har vi mottatt referater fra interne elevrådsmøter. I et referat fra desember 2018 mellom elevråd og skoleledelse fremkommer det at elevrådet ytret et ønske om mer samarbeid og kommunikasjon samt at «... elevrådet vil innblandes i hverdagen på skolen til ledelsen».

I egenvurderingen i RefLex har rektor svart at evalueringsarbeidet ikke skjer systematisk, men at informasjonsflyt og involvering drøftes i møter. En avdelingsleder har skrevet at saker som dukker opp blir drøftet etter sakens natur, mens en annen har vist til at de informerer, og at synspunkt tas hensyn til, men at det likevel kan gjøres mer systematisk.

Alle respondenter bortsett fra to svarte «ja» på spørsmålet om rektor sørger for å gjøre endringer dersom evalueringen viser at det er nødvendig for å oppfylle kravene i opplæringsloven kapittel 9 A.

Fylkesmannens vurdering

Vi kan ikke se at skolen har dokumentert om og eventuelt hvordan skolen skal arbeide med å evaluere arbeidet basert på synspunkter fra ansatte, elever og foreldre. Besvarelsene i RefLex er heller ikke entydige på om en slik evaluering finner sted.

Videre kan vi ikke se at tilsynsmaterialet viser om skolen har evaluert arbeidet tidligere. I tilknytning til dette kan det nevnes at vi ikke kan se om hvorvidt skolen evaluerte elevrådets tilbakemelding om at de vil innblandes i hverdagen på skolen til ledelsen.

Lovkravet vurderes som ikke oppfylt.

2.3 Våre konklusjoner

1. Rektor sikrer ikke at elevene får ta del i planleggingen og gjennomføringen av arbeidet for et trygt og godt skolemiljø
2. Rektor jobber ikke for at skolen skal praktisere holdninger og verdier som bidrar til et trygt og godt skolemiljø
3. Rektor jobber ikke for at lærerne skal fremme en positiv samhandling i klassemiljøet
4. Skolen evaluerer ikke det forebyggende arbeidet med skolemiljøet basert på blant annet synspunkter fra elevene, foreldrene og ansatte
5. Skolen gir ikke elevene og foreldrene informasjon om retten til et trygt og godt skolemiljø, om skolens aktivitetsplikt og om retten til å melde en sak til fylkesmannen
6. Rektor sikrer ikke at skolen informerer råd og utvalg om deres rett til innsyn i dokumentasjon som gjelder det systematiske arbeidet for et trygt og godt skolemiljø. Rektor sikrer ikke at skolen informerer råd og utvalg om at de har rett til å uttale seg i alle saker som er viktig for skolemiljøet
7. Rektor sikrer ikke at skolen informerer råd og utvalg om alt som er viktig for skolemiljøet
8. Rektor sikrer ikke at skolen tar elevrådet og foreldrerådet med i arbeidet med skolemiljøtiltak, og at det skjer så tidlig som mulig
9. Skolen evaluerer ikke arbeidet med å informere og involvere aktuelle råd og utvalg basert på blant annet synspunkter fra elevene, foreldrene og ansatte

3 Plikten til å følge med og gripe inn, varsle, undersøke og sette inn tiltak ved mistanke eller kjennskap til at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø

3.1 Rettslige krav

Plikten til å følge med og gripe inn, varsle, undersøke og sette inn tiltak ved mistanke eller kjennskap til at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø jf. opplæringsloven § 9 A-4

Plikten til å følge med på om elevene har et trygt og godt skolemiljø

Alle som jobber på skolen, skal være oppmerksomme på forhold eller oppførsel som kan tyde på at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø, og det er elevenes egne subjektive opplevelse av skolemiljøet som er avgjørende. Dere skal følge spesielt godt med på ekstra sårbare elever. Dere må skaffe dere informasjon fra elevene om hvordan de opplever skolemiljøet og dokumentere hvordan dere følger med.

Plikten til å gripe inn mot krenkelser dersom det er mulig

Plikten til å gripe inn handler om umiddelbart å stanse negativ oppførsel, for eksempel ved å bryte opp en slåsskamp eller stanse en utfrysningssituasjon. Alle som jobber på skolen, skal ha nulltoleranse mot krenkelser som for eksempel utestenging, isolering, baksnakking, mobbing, vold, diskriminering og trakassering. Dere skal dokumentere hvordan dere griper inn.

Plikten til å varsle rektor

Plikten til å varsle rektor gjelder all mistanke om eller kjennskap til at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø. Tilsvarende gjelder tilfeller der en elev sier ifra om at han eller hun ikke opplever skolemiljøet som trygt og godt.

Å ha en mistanke vil si å ha en følelse av eller antagelse om at eleven ikke har det trygt og godt på skolen. De som jobber på skolen, skal gi eleven beskjed om at de kommer til å varsle rektor om saken, med mindre dette hindrer at de kan varsle rektor raskt nok. Sakens omstendigheter legger føringer om hvor raskt rektor må få varsel.

Rektor skal varsle skoleeieren om alvorlige tilfeller. Dette kan gjelde saker der krenkelsene er særlig voldelige eller integritetskrenkende, eller der skolen over noe tid ikke har klart å løse en sak. Dere skal dokumentere det dere gjør for å varsle.

Plikten til å undersøke saken

Dere skal undersøke saken nærmere så snart som mulig etter at rektor har fått varsel. En elev som er involvert i saken, har rett til å uttale seg. Dere skal tilrettelegge og ufarliggjøre samtalen. Eleven kan ha med seg foreldrene eller andre som støtte eller få dem til å uttale seg på sine vegne.

Undersøkelsene skal få frem fakta om situasjonen, bakgrunnen for elevens opplevelse og hva i elevens omgivelser som påvirker hvordan eleven opplever skolemiljøet. Dere må innhente nok informasjon til å avdekke hva som har skjedd, og om én eller flere elever opplever at skolemiljøet ikke er trygt og godt. Dere skal dokumentere hvordan dere undersøker saken.

Plikten til å sette inn tiltak

Plikten til å sette inn tiltak gjelder uavhengig av årsaken til at eleven ikke opplever skolemiljøet som trygt og godt. Dere skal velge tiltak ut fra faglige vurderinger av hva som er egnede tiltak. Vurderingene skal basere seg på kunnskap, prinsipper og verdier som er utviklet og anerkjent av kompetente fagmiljøer. Dere må tilpasse tiltakene til saken og elevens helhetlige behov.

Dere må ta stilling til hva som er elevens beste i saken. Da må dere vurdere elevens syn på hva som bør være innholdet i aktivitetsplanen, elevens identitet og karaktertrekk og egenskaper, familiemiljø og nære relasjoner, beskyttelse, omsorg og sikkerhet, sårbarhet

eller sårbare situasjoner, elevens rett til liv og utvikling, elevens fysiske og psykiske helse og elevens rett til utdanning. Det skal sterke hensyn til for at dere kan sette elevens beste til side. Dere må ta stilling til hvor stor vekt elevens beste skal ha.

Samlet sett skal dere gjennomføre de tiltakene som med rimelighet kan forventes av dere i den enkelte saken.

Plikten til å varsle, undersøke og sette inn tiltak dersom en som jobber på skolen, krenker en eller flere elever jf. opplæringsloven §§ 9 A-4 og 9 A-5

Plikten til å straks varsle rektor

Alle som jobber på skolen, skal varsle rektor straks, dersom de får mistanke om eller kjennskap til at en som jobber på skolen, krenker en eller flere elever. Rektor skal varsle skoleeieren straks. Dersom det er en ansatt i skoleledelsen som krenker elever, skal skoleeieren få varsel istedenfor rektor. Dere skal dokumentere hvordan dere varsler.

Hva som er å krenke, skal dere tolke vidt. Det kan være direkte krenkelser, men også indirekte krenkelser som utestenging, isolering og baksnakking. Hvordan elevene opplevde krenkelsen, er uten betydning for plikten til å varsle. Det er tilstrekkelig med mistanke for at plikten til å varsle inntreffer. Å ha en mistanke vil si å ha en følelse av eller antagelse om at en som jobber på skolen, krenker en eller flere elever.

Dere skal gi elevene som har blitt krenket, beskjed om at dere kommer til å varsle rektor eller skoleeieren om saken, med mindre dette hindrer at dere kan varsle raskt nok.

Plikten til å undersøke saken straks

Dere må undersøke hva som har skjedd. Hvis undersøkelsene viser at en som jobber på skolen, har krenket elever, må dere undersøke hvordan elevene opplevde dette. Dere skal dokumentere hvordan dere undersøker saken.

Som nevnt ovenfor har eleven som krenkelsen direkte retter seg mot, rett til å uttale seg. Dere skal tilrettelegge og ufarliggjøre samtalen. Eleven kan ha med seg foreldrene eller andre som støtte, eller få dem til å uttale seg på sine vegne. Dersom krenkelsen rettet seg mot en større gruppe elever, for eksempel en klasse, kan det være tilstrekkelig å snakke med klassen samlet eller med en del av elevene.

Plikten til å straks sette inn tiltak

Hvis det er elever som ikke har et trygt og godt skolemiljø som følge av krenkelsene, må dere vurdere hvilke tiltak dere skal sette inn. Opplæringsloven regulerer ikke hvilke tiltak og reaksjoner som kan være aktuelle mot ansatte. Dette er derfor ikke en del av tilsynet. Dere skal så langt det finnes egnede tiltak, sørge for at eleven får et trygt og godt skolemiljø.

Plikten til å gjennomføre, evaluere og tilpasse tiltak jf. opplæringsloven § 9 A-4

Plikten til å utarbeide en skriftlig plan

Dere skal lage en skriftlig plan som skal beskrive hvilken eller hvilke elever planen gjelder, hvilket problem tiltakene skal løse, hvilke tiltak dere har planlagt, når dere skal gjennomføre tiltakene, hvem som er ansvarlig for gjennomføringen av tiltakene, og når dere skal evaluere tiltakene. Planen behøver ikke å knytte seg til én bestemt elev, men kan ta for seg en situasjon eller utfordring som omfatter flere elever.

Eleven og foreldrene til eleven som saken gjelder, skal få de delene av planen som omhandler eleven. Hvis eleven er over 18 år, har ikke foreldrene rett til å få planen.

Dere må gjennomføre alle tiltakene som følger av planen. Videre må dere dokumentere at dere gjennomfører tiltak i tråd med planen.

For å kunne evaluere tiltakene, må dere skaffe dere tilstrekkelig informasjon om hvordan tiltakene har virket. Eleven som tiltakene gjelder, har rett til å uttale seg.

Dere må vurdere hvordan tiltakene har virket. Dere må endre tiltakene eller sette inn nye tiltak, dersom eleven fortsatt opplever å ikke ha et trygt og godt skolemiljø. Evalueringen kan også føre til at dere forlenger tiltak som virker. Dere skal fortsette med å sette inn tiltak, så lenge eleven ikke opplever at skolemiljøet er trygt og godt, og det finnes egnede tiltak som skolen kan sette inn.

Dere skal informere elever og foreldre som mener at skolen ikke oppfyller aktivitetsplikten om at de kan melde saken sin til fylkesmannen, jf. forvaltningsloven § 11 og opplæringsloven § 9 A-9 første ledd.

3.2 Våre undersøkelser og vurderinger

3.2.1. Plikten til å følge med og gripe inn, varsle, undersøke og sette inn tiltak ved mistanke eller kjennskap til at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø jf. opplæringsloven § 9 A-4

3.2.1.1 Alle som jobber på skolen, skal ha kunnskap om at det er elevens subjektive opplevelse som avgjør om eleven har et trygt og godt skolemiljø

Fylkesmannen undersøker om alle som jobber på skolen, har eller får kunnskap om at det er elevens subjektive opplevelse som avgjør om eleven har et trygt og godt skolemiljø.

Vi har fått oversendt «Veileder til aktivitetsplikten etter § 9A-4 i Opplæringsloven» som er utarbeidet av skoleeier. Veilederen inneholder informasjon om at aktivitetsplikten utløses når en eller flere elever ikke opplever at skolemiljøet er trygt og godt. I veilederens punkt 4 er det presisert at «[å] undersøke handler om å avdekke hva som ligger bak elevens opplevelse, ikke fremskaffe eller vurdere bevis for eller mot at krenkelsen eller mobbingen ha skjedd».

I egenrevisningen i RefLex har alle respondentene svart bekræftende på spørsmålet om de tar utgangspunkt i elevenes subjektive opplevelse av situasjonen når de vurderer om

en elev har et trygt og godt skolemiljø. Rektor viser i denne forbindelse blant annet til skoleeiers veileder.

Det fremkom under intervju at alle ansatte har kunnskap om at det er elevens subjektive opplevelse som avgjør om eleven har et trygt og godt skolemiljø.

Fylkesmannens vurdering

Opplysningene som fremkom under intervju og i RefLex taler for at alle de ansatte på skolen, både det pedagogiske og ikke-pedagogiske personellet, har kunnskap om at det er elevens subjektive opplevelse som avgjør om eleven har et trygt og godt skolemiljø. Skoleeiers veileder presiserer også dette.

Lovkravet vurderes som oppfylt.

3.2.1.2 Rektor skal sikre at alle som jobber på skolen, skal følge med på om elevene har et trygt og godt skolemiljø, og at de følger spesielt godt med på elever som kan være særskilt sårbare

Fylkesmannen undersøker om rektor har gitt alle som jobber på skolen, kompetanse slik at de kan gjenkjenne tegn på at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø. Vi undersøker også om rektor har sørget for å gjøre alle som jobber på skolen, kjent med hvilke forhold rundt en elev som kan gjøre eleven særlig sårbare. Videre undersøker vi om rektor følger opp at alle som jobber på skolen, i praksis er oppmerksomme på forhold eller oppførsel som kan tyde på at en elev ikke har det bra, og følger spesielt godt med på elever som er særlig sårbare.

I skoleeiers veileder til aktivitetsplikten fremkommer det at skolene skal innarbeide plikten til å følge med i sine lokale handlingsplaner mot mobbing, og at skolen skal ha et system som sikrer at hver enkelt følger med.

Skolen har utarbeidet en prosedyre for varsling og håndtering av mobbing, krenkelser m.m som påvirker opplæringsmiljøet negativt. Av denne fremkommer det at alle ansatte på skolen skal følge med på om elevene har et trygt og godt skolemiljø.

I egenvurderingen i RefLex er det ulike tilbakemeldinger på spørsmålet om respondentene har fått kompetanse på å gjenkjenne tegn på at elever ikke har det trygt og godt. Noen av respondentene har nevnt tidligere erfaring og utdanning som verktøy for å gjenkjenne tegn på at elever ikke har det trygt og godt. Andre har trukket frem at skolen burde legge opp til at de ansatte skal få mer opplæring i dette, både gjennom kurs og intern kompetanseutvikling.

Nesten alle respondenter har svart at de alltid følger med på om den enkelte eleven har et trygt og godt skolemiljø, blant annet gjennom utviklingssamtaler og observasjon av klassemiljøet. Hovedvekten av respondentene har svart at rektor har sørget for at alle som jobber på skolen, er gjort kjent med hvilke forhold rundt en elev som kan gjøre eleven særskilt sårbare. I denne sammenheng har flere vist til overgangsskjema fra avgiverskole, klasselærerråd, oppstartssamtaler og foreldresamtaler.

Alle respondenter har svart at de innhenter informasjon om hvordan elevene generelt opplever skolemiljøet, og begrunner dette med blant annet elevundersøkelsen, undervisningsrespons, utviklingssamtaler og fagsamtaler. Rektor har også nevnt

samarbeid med helsesykepleier, PPT, rådgiver og skoleledelse samt møter med elevråd og skolemiljøutvalg.

Under intervju informerte skoleledelsen om at de ansatte har fått orientering om hvordan de skal finne frem til rutinene tilknyttet arbeidet med skolemiljø, og at de gjennom arbeidet med handlingsplanen har fått kjennskap til hvordan de skal følge med. Videre nevnte de at de ansatte har deltatt på møter der plikten til å følge med har vært et tema.

Under intervju informerte de ansatte om at de følger med, men ikke alle har fått informasjon fra ledelsen om hva som ligger i det å følge med og hvordan de skal gjennomføre det konkret. Noen nevnte at temaet er gjennomgått på fagdager og at mobbeombudet har hatt en gjennomgang med personalet, herunder hvordan en skal oppfatte signaler hos en elev som ikke har det trygt og godt. Flere viste til eksempler der de har observert særskilt sårbare elever, og satt i verk skolemiljøtiltak tilknyttet elevene.

Enkelte informerte om at det er opp til hver enkelt lærer hvordan de skal følge med, og noen har opparbeidet egne rutiner og verktøy for hvordan de skal gjøre dette.

Elevsamtaler, elevundersøkelsen, klasselærerråd og undervisningsrespons trekkes frem som arenaer hvor de kan fange opp forhold knyttet til skolemiljøet. Områder det er spesielt vanskelig å følge med er fellesarealene og den digitale plattformen.

Avdelingsleder på restaurant og matfag informerte om at vedkommende har ansvaret for kantinepersonalet og bibliotekarene på avdeling Breivika. Disse har fått informasjon om at de må følge med og informere dersom de observerer noe unormalt blant elevene.

Avdelingslederen opplyste videre om at kantinepersonalet har bilder med navn av alle elevene på skolen for å kunne videreformidle eventuelle observasjoner til avdelingsleder, noe kantinepersonalet bekreftet under intervju.

Enkelte av elevene uttrykte at de ansatte på skolested Rambergan følger med, da det er et mindre miljø og lettere å observere hva som skjer. Noen elever uttrykte usikkerhet om hvorvidt alle de ansatte på skolested Breivika følger med i tilstrekkelig grad. Videre ble det nevnt at det er lite tilsyn på skolen i pausene. Flere elever trakk frem at noen lærere følger ekstra godt med og spør dersom de merker at elevene ikke har det bra.

Fylkesmannens vurdering

Fylkesmannen er av den oppfatning at skoleledelsen har gjort enkelte grep for å formidle kunnskap om plikten til å følge med til sine ansatte. Vi anser det blant annet som positivt at mobbeombudet har blitt invitert til skolen for å informere om hva som omfattes av aktivitetsplikten. Besvarelsene i RefLex og intervjumaterialet indikerer at flere av de ansatte ved skolen følger aktivt med på om elevene har et trygt og godt skolemiljø. Videre oppfatter vi at lærerne har fokus på å følge med på de særskilt sårbare elevene. Det er også positivt at enkelte lærere har klart å fange opp disse ved for eksempel å følge med på fravær og endret atferd.

Flere ansatte har nevnt elevundersøkelsen og undervisningsrespons som verktøy for å følge med, noe som kan være egnet for å følge med på om skolemiljøet generelt er bra eller dårlig. De er imidlertid ikke egnet for å gi lærerne veiledning for hva som ligger i plikten til å følge med. Et annet aspekt er at elevundersøkelsen er anonym, noe som fører til at lærerne ikke kan gjøres kjent med hvilke elever som ikke har et trygt og godt skolemiljø.

Selv om intervjuene og egenvurderingene tyder på at de ansatte følger med, er det usikkert om alle ansatte vet hva følge med-plikten innebærer, både generelt og for de særskilt sårbare elevene. Vi kan ikke se at skolen har lagt føringer for å sikre at alle ansatte får kompetanse til å gjenkjenne tegn på at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø, og hvilke forhold rundt en elev som kan gjøre eleven særskilt sårbar.

Som nevnt ovenfor, fremkommer det av skoleeiers veileder at skolene skal innarbeide plikten til å følge med i sine lokale handlingsplaner mot mobbing, og at skolen skal ha et system som sikrer at hver enkelt følger med. Vi kan ikke se at skolen har utarbeidet en handlingsplan mot mobbing, og det fremkommer heller ikke at skolen har etablert andre føringer for hvordan de ansatte skal følge med. Videre fremkommer det ikke av skolens fireårige handlingsplan for 2017-2020 at aktivitetsplikten er et tema. Tilsynsmaterialet viser heller ikke om aktivitetsplikten er gjennomgått i forbindelse med arbeidet med den fireårige handlingsplanen.

Det fremkommer ikke av tilsynsmaterialet at skolen har sørget for å formidle informasjon om plikten til å følge med til alle ansatte, også de ansatte som omfattes av det ikke-pedagogiske personellet. Det fremkommer heller ikke at skolen har sørget for å gjøre ansatte kjent med hvilke forhold rundt en elev som kan gjøre eleven særlig sårbar.

Lovkravet vurderes som ikke oppfylt.

3.2.1.3 Rektor skal sørge for at alle som jobber på skolen, griper inn mot krenkelser som for eksempel utestenging, isolering, baksnakking, mobbing, vold, diskriminering og trakassering, dersom det er mulig

Fylkesmannen undersøker om rektor sørger for at alle som jobber på skolen, har kompetanse til å gripe inn mot krenkelser som for eksempel utestenging, isolering, baksnakking, mobbing, vold, diskriminering og trakassering. Videre undersøker vi om rektor forsikrer seg om at alle griper inn mot krenkelser, forutsatt at det er mulig.

I skoleeiers veileder det inntatt en kort redegjørelse om plikten til å gripe inn. Som for plikten til å følge med, fremkommer det at skolene skal innarbeide plikten til å gripe inn i sine lokale handlingsplaner mot mobbing.

I skolens prosedyre for varsling fremkommer det at alle ansatte på skolen skal «[g]ripe inn mot krenking som mobbing, vold, diskriminering og trakassering dersom det er mulig».

I egenvurderingen i RefLex har alle respondentene svart at de alltid griper inn. På spørsmålet om alle som jobber på skolen er kjent med hvordan de skal gripe inn, har ni av tolv svart «ja». Noen har begrunnet dette med å vise til at de har fått informasjon gjennom personalmøter, skolens reglement, prosedyre, kurs i mobbestopp og informasjon fra mobbeombudet.

Under intervju ga flere tilbakemelding om at de griper inn mot krenkelser. Skoleledelsen informerte om at avdelingslederne har mange møter med den enkelte ansatte i løpet av skoleåret, og at det i fellesmøter har blitt tatt opp at de ansatte ikke nødvendigvis skal gripe inn i slåsskamper. Videre informerte de om at de tror alle griper inn, men at det er en mulighet for at de ansatte griper inn på ulike måter.

Enkelte intervjuobjekter viste til at plikten til å gripe inn er diskutert i grupper internt på skolen, og noen viste til at de har deltatt på kurs. Enkelte nevnte også at de har diskutert

dette temaet med Utdanningsforbundet, og i interne fellesmøter og avdelingsmøter. Flere pekte på at det er vanskelig å gi retningslinjer for i hvilke tilfeller det skal gripes inn i, da dette er basert på skjønn. Noen informerte om at de ikke har fått informasjon eller deltatt på samtaler om hva plikten til å gripe inn innebærer, og eventuelle grenser for når en skal gripe inn.

Noen elever informerte om at de vet om medelever som blir plaget mer enn andre, uten at lærerne tar grep. Andre opplyste om at de opplever at lærerne tar tak i situasjoner som oppstår, men at det ikke blir fulgt opp i etterkant. Videre informerte flere om at lærerne ikke oppfatter situasjoner som oppstår i kantinen, og at det kan skje en del ting i biblioteket som ikke blir fanget opp.

Fylkesmannens vurdering

Fylkesmannen anser det som positivt at flertallet av respondentene har besvart at de griper inn mot krenkelser. Vi kan imidlertid ikke se at skolen har framskaffet informasjon som viser at rektor sørger for at alle som jobber på skolen, har kompetanse til å gripe inn mot krenkelser. Dette understøttes ved at enkelte ansatte har uttrykt at de ikke har fått informasjon om plikten til å gripe inn og hva dette innebærer.

Som nevnt i punkt 3.2.1.2 ovenfor, gjelder plikten til å gripe inn alle som jobber på skolen, og skolen må sørge for at også det ikke-pedagogiske personellet får nødvendig opplæring tilknyttet dette. Et annet moment i denne sammenheng er at heller ikke alle elevene oppfatter at alle voksne griper inn når det trengs.

Vi kan ikke se at skolen har en handlingsplan mot mobbing, og den fireårige handlingsplaner har ikke føringer for plikten til å gripe inn. Det fremkommer av skolens prosedyre at det skal gripes inn, men det er ikke etablert føringer for hvordan dette skal skje. Det fremstår som usikkert om alle som jobber på skolen, er kjent med hvordan de skal gripe inn mot krenkelser. Dette vises også ved at skoleledelsen selv har uttrykt at de ansatte griper inn, men at de kanskje gjør det på ulike måter. Flere respondenter har vist til at plikten til å gripe inn diskuteres i forbindelse med interne møter. Fylkesmannen kan ikke se at det er dokumentert at plikten til å gripe inn, har vært eller skal være et tema på møter for alle ansatte, også det ikke-pedagogiske personellet.

Lovkravet vurderes som ikke oppfylt.

3.2.1.4 Rektor skal sikre at alle som jobber på skolen, varsler rektor dersom de har mistanke om eller kjennskap til at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø

Fylkesmannen undersøker om rektor har bestemt en fremgangsmåte som sikrer at alle som jobber på skolen, varsler rektor dersom de får mistanke om eller kjennskap til at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø. Vi undersøker også om rektor følger opp at de som jobber på skolen, bruker fremgangsmåten i praksis.

I skoleeiers veileder beskrives varslingsplikten nærmere. Det fremkommer blant annet at plikten for å varsle gjelder for alle som arbeider på skolen eller utfører tjenester på skolen, og det skal være en lav terskel for å varsle. Det er også gitt eksempler på i hvilke tilfeller mistanke kan oppstå.

Skoleeier har utarbeidet en mal som er obligatorisk å bruke i skolens arbeid med plikten til å varsle, plikten til å undersøke og plikten til å iverksette og evaluere tiltak. Når det

gjelder varslingsplikten, fremkommer det at melder skal fylle inn blant annet navnet på melder, navn på eleven det er meldt bekymring for, melderens relasjon til eleven, dato for mottatt varsel, hvem som mottok varselet og når rektor mottok varselet. Skolen har oversendt dokumenter i forbindelse med enkeltsaker som viser hvordan de ansatte benytter malen i praksis.

Skolens prosedyre for varsling og håndtering av krenkelser m.m gir informasjon om at varsel skal formidles skriftlig direkte til avdelingsleder, til rektor eller via avvikssystemet. Det presiseres også at varsling skal dokumenteres i saksbehandlingssystemet ESA. Prosedyren nevner også at de som ikke er ansatt på skolen, men som utfører tjenester på skolen, skal varsle via skolens avvikssystem eller direkte til en av skolens ansatte.

I egenvurderingen i RefLex har flere respondenter svart at de varsler avdelingsledelsen, mens noen har svart at de tar det opp med kontaktlærer som tar det videre til avdelingsleder. Noen har beskrevet at det fremkommer av prosedyren hvordan varsel skal dokumenteres, blant annet ved at det opprettes sak i ESA og at skjema for aktivitetsplan lagres i denne. Enkelte har svart at avdelingslederne forestår dokumentasjonen.

På spørsmålet om rektor har avklart hvilke saker de som jobber på skolen skal varsle om straks, har rektor vist til prosedyren. Ni av tolv respondenter svarer «ja» på spørsmålet om dette er avklart, mens noen ytret at det er behov for å gjennomgå dette grundigere. Enkelte av respondentene har svart nei på spørsmålet om rektor følger opp at alle som jobber på skolen, varsler så raskt som saken tilsier, og har begrunnet dette med at det ikke er avklart hvilke saker som skal varsles når.

Under intervju opplyste rektor om at de som får mistanke varsler, men at det er en mulighet for at ikke alle ansatte har kunnskap om hvilke saker det skal varsles om. Enkelte i avdelingsledelsen informerte om at de kun får varslinger om situasjoner som lærerne ikke klarer å løse selv.

Fylkesmannens vurdering

Fylkesmannen er av den oppfatning at skolen har innarbeidet en god prosedyre når det gjelder plikten til å varsle. Prosedyren inneholder informasjon om hvem det skal varsles til og hvordan det skal varsles. Videre benytter skolen en mal som er utarbeidet på en slik måte at det er et godt verktøy for å ivareta varslingsplikten. Disse to dokumentene danner samlet sett et godt utgangspunkt for at de ansatte på skolen kan ivareta sin varslingsplikt. Når det gjelder hvem det skal varsles til, fremkommer det av prosedyren at rektor, gjennom delegasjon, har fastsatt at både rektor og avdelingsledelsen kan motta varsler.

Vi er imidlertid usikre på om rektor følger opp at alle som jobber på skolen, bruker fremgangsmåten i praksis. Begrunnelsen for dette er blant annet at vi ikke kan se at denne fremgangsmåten er kjent for enkelte i det ikke-pedagogiske personellet, da ikke alle hadde kunnskap om hvem som skal varsles og når det skal varsles. Skolen må sørge for at prosedyren gjøres kjent for alle som jobber på skolen.

Et annet forhold som medfører at lovkravet ikke kan anses for å være oppfylt, er at enkelte i avdelingsledelsen informerte om at de kun får varslinger om situasjoner som lærerne ikke klarer å løse selv. Dette kan tyde på at enkelte ikke praktiserer i samsvar med lovkravet, skolens prosedyre og skoleeiers veileder, der det av sistnevnte

fremkommer at det skal være en lav terskel for å varsle. Et annet forhold er at flere av intervjuobjektene ikke hadde gjennomgått, eller var ikke kjent med, at det er prosedyrer for hvem det skal varsles til. Flere informerte at de varsler til de som det er naturlig å varsle til, som ofte er kontaktlærer. Flere var heller ikke kjent med at de kan varsle direkte til avdelingsleder eller rektor.

Etter en helhetsvurdering har vi konkludert med skolen har etablert en fremgangsmåte for varsling, men at rektor ikke sikrer at alle som jobber på skolen, varsler rektor eller avdelingsledelsen dersom de får mistanke eller kjennskap til at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø.

Lovkravet vurderes som ikke oppfylt.

3.2.1.5 Rektor skal sikre at alle som jobber på skolen, varsler rektor så raskt som saken tilsier

Fylkesmannen undersøker om skolens fremgangsmåte for varsling bestemmer hvilke saker de som jobber på skolen skal varsle om straks, og hvor raskt de skal varsle om andre saker. Vi undersøker også om rektor følger opp at de som jobber på skolen, varsler så raskt som saken tilsier i praksis.

I skoleeiers veileder er tidspunktet for varsling ikke konkretisert, annet enn at rektor skal varsle skoleeier umiddelbart i alvorlige tilfeller. Skolens prosedyre og mal for aktivitetsplikten beskriver ikke tidspunkt for varsling, og det er heller ikke konkretisert hvilke saker skolen anser som så alvorlige at de må varsles med en gang.

I egenvurderingen i RefLex har ni av tolv respondenter svart «ja» på spørsmålet om det er avklart hvilke saker de som jobber på skolen, skal varsle om straks og hvor raskt de skal varsle om andre saker. En respondent har svart at rektor har informert om dette i et personalmøte, men at det er behov for å gjennomgå det grundigere.

Under intervju svarte rektor at det ikke er definert hvilke saker som skal varsles med en gang, og hvilke saker som kan varsles på et senere tidspunkt. Dette ble bekreftet av avdelingsledelsen, som også påpekte at det vurderes fortløpende hva som skal meldes om straks. Flere av de øvrige intervjuobjektene viste til at det ikke er en terskel for når man skal varsle hva, mens noen uttalte at det er avhengig av sakens alvorlighetsgrad når saken varsles.

Fylkesmannens vurdering

Under intervju fremkom det at de fleste intervjuobjektene praktiserer skjønn når det kommer til tidspunkt for varsling sett opp mot sakens alvorlighetsgrad. Slik prosedyren er utformet på tilsynstidspunktet, kan det imidlertid synes som om at det hersker samme krav til tidspunkt for varsling uansett sakens art og alvorlighetsgrad.

Dokumentasjonen tyder på at skolens fremgangsmåte for varsling ikke konkretiserer tidspunktet for varsling. Dette innebærer at fremgangsmåten ikke gir føringer for hvilke saker det skal varsles om straks. Selv om intervjuobjektene har et bevisst forhold til at saker skal varsles, medfører en manglende konkretisering og klargjøring en risiko for at enkelte ansatte på skolen ikke varsler så raskt som saken tilsier.

Lovkravet vurderes som ikke oppfylt.

3.2.1.6 Rektor skal varsle skoleeieren i alvorlige tilfeller, inkludert tilfeller der skolen ikke har klart å løse en sak

Fylkesmannen undersøker om rektor varsler skoleeieren om alvorlige tilfeller, inkludert tilfeller der skolen ikke har klart å løse en sak.

I skoleeiers veileder er det presisert at rektor skal varsle skoleeier i alvorlige tilfeller, og det er beskrevet eksempler på situasjoner som er å anse som alvorlige. Eksempler på dette er dersom en ansatt krenker en elev, digital mobbing på tvers av skoler, grove trusler som fremsettes på sosiale medier eller alvorlige voldelige eller krenkende hendelser. Veilederen spesifiserer at rektor skal varsle skoleeier «... skriftlig via e-post umiddelbart (og telefon) og senest 5 dager etter hendelsen oppsto».

I skolens prosedyre fremkommer det at «[r]ektor skal varsle skoleeier i alvorlige tilfeller».

Som nevnt ovenfor har skolen oversendt dokumenter i forbindelse med enkeltsaker. Dokumentene viser at rektor har kontaktet skoleeier i alvorlige tilfeller. Vi har i tillegg hatt klagesaker til behandling, herunder en sak der en som arbeider på skolen, krenket en elev. I denne saken konkluderte vi med at skolen ikke kunne dokumentere at de hadde varslet skoleeier om hendelsen.

I egenvurderingen i RefLex har rektor vist til at det har vært et tilfelle der skoleeier ikke ble varslet om en alvorlig sak, men at rutine etter dette ble skjerpet. Under intervju informerte rektor om at det ikke er definert hva som er å anse som «alvorlig», men at dette er en skjønsmessig vurdering. Under intervju trakk avdelingsledelsen fram et eksempel på en sak der de nylig kontaktet skoleeier på grunn av sakens alvorlighetsgrad.

Fylkesmannens vurdering

Den forelagte dokumentasjonen viser at rektor har kontaktet skoleeier i alvorlige tilfeller, og at rutine for varsling ble skjerpet etter at Fylkesmannen i en enkeltsak konkluderte med at skolen ikke kunne dokumentere at de hadde varslet skoleeier. Samlet sett taler dette for at rektor varsler skoleeieren straks i alvorlige saker. Se for øvrig punkt 3.2.2.3 nedenfor.

Lovkravet vurderes som oppfylt.

3.2.1.7 Rektor skal sikre at skolen undersøker saken når rektor mottar varsel fra en som jobber ved skolen, eller en elev sier fra om at skolemiljøet ikke er trygt og godt

Fylkesmannen undersøker om rektor har bestemt en fremgangsmåte som sikrer at skolen undersøker sakene tilstrekkelig grundig. Vi undersøker også om rektor følger opp at de som jobber på skolen, bruker fremgangsmåten i praksis, med mindre rektor selv undersøker sakene.

Det fremkommer av skoleeiers veileder at det skal være lav terskel for å undersøke. Videre gir veilederen eksempler på hvordan saker kan undersøkes.

I skolens prosedyre fremkommer det at sakens fakta skal undersøkes. Rektor eller avdelingsleder skal avtale et snarlig møte mellom nødvendige involverte for å lage en

plan for videre saksbehandling. Videre fremkommer det at møtet skal referatføres og dokumentasjon skal legges i saksbehandlingssystemet ESA.

I skolens mal for aktivitetsplikt er undersøkelsesplikten inntatt i punkt to, hvor det fremkommer at det skal gjennomføres samtale med eleven og foresatte. Videre skal øvrige samtaler som har vært gjennomført beskrives, når de ble gjennomført og hvem som var til stede. Videre skal man vise til undersøkelser som er foretatt og andre forhold av betydning for saken.

I egenvurderingen i RefLex svarer seks av åtte respondenter «ja» på spørsmålet om de alltid undersøker saken når de får varsel om at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø. Noen har gitt tilbakemelding om at undersøkelsen i enkelte tilfeller ikke er god nok på grunn av ressursmangel og manglende innsikt i prosedyrer. Alle respondentene, bortsett fra én, svarer «ja» på spørsmålet om involverte elever alltid blir hørt i undersøkelsesfasen.

Under intervju informerte rektor om at undersøkelsene består av å ha samtaler med den som har blitt krenket og den som har krenket. Avdelingsledelsen informerte om at de følger prosedyren og malen, og at gjennomføringen av undersøkelsene som oftest delegeres til kontaktlærer, da det er disse som er tette på elevene. Videre ble det trukket frem at de ansatte snakker med de involverte elevene, og foreldrene blir også kontaktet. De informerte også om at undersøkelsesmetodikken tilpasses måten saken er varslet, men at elevene alltid bli involvert. Enkelte i avdelingsledelsen nevnte også at de skal delta på et kommende mobbestopp-kurs, og at en av avdelingene allerede har gjennomført kurset.

Enkelte av lærerne viste til prosedyren og at de innkaller til møte med de involverte partene og foreldrene. Andre var ikke kjent med prosedyren, men informerte om at saker blir undersøkt hovedsakelig av kontaktlærere. Flere viste til at samtalene dokumenteres i malen for aktivitetsplan.

Fylkesmannens vurdering

Skolens prosedyre og mal for aktivitetsplikten gir samlet sett et godt utgangspunkt for å vite hva som omfattes av undersøkelsesplikten, og dokumentene viser at rektor har bestemt en fremgangsmåte. Dokumentene som viser hvordan malen for aktivitetsplikten er benyttet i enkeltsaker, viser at de ansatte aktivt benytter og fyller ut punkt 2 som gjelder undersøkelsesplikten. Vi anbefaler at skolen undersøker om prosedyren er kjent blant alle de ansatte på skolen og, dersom nødvendig, sørger for at denne gjøres kjent.

De oversendte enkeltsakene viser, som nevnt, at punkt 2 i malen for aktivitetsplikten som gjelder undersøkelsesplikten fylles ut. Dette er en indikasjon på at rektor følger opp at fremgangsmåten benyttes i praksis.

Lovkravet vurderes som oppfylt.

3.2.1.8 Rektor skal sikre at saken undersøkes snarest

Fylkesmannen undersøker om fremgangsmåten sikrer at skolen undersøker saken så snart som mulig. Vi undersøker også om rektor følger opp at de som jobber på skolen, bruker fremgangsmåten i praksis, med mindre rektor selv undersøker sakene.

I skoleeiers veileder er det inntatt en henvisning til oppl. § 9 A-4 tredje ledd, der det fremkommer at skolen snarest skal undersøke saken. I skolens prosedyre fremkommer det at «[r]ektor eller avdelingsleder avtaler et *snarlig* møte mellom nødvendige involverte» (vår utheving).

I egen vurderingen i RefLex og under intervju fremkom det at skoleledelsen er av den oppfatning at saker undersøkes så snart som mulig, og at det kun unntaksvis tar tid før saker undersøkes.

Under intervju fremkom det at enkelte i elevgruppen er av den oppfatning at sakene undersøkes med en gang, mens andre har opplevd at lærerne tar tak i situasjoner der og da, men at det ikke fører til noen bedring på sikt. Enkelte av de ansatte informerte om at saker undersøkes umiddelbart, mens andre informerte om at det kan ta litt tid. I denne sammenheng ble det uttrykt at tidspunktet for undersøkelse avhenger av sakens alvorlighetsgrad.

Fylkesmannens vurdering

Fylkesmannen kan ikke se at det i prosedyren er angitt konkret at undersøkelsene skal iverksettes snarest, men det fremkommer at rektor og avdelingsleder skal avtale et snarlig møte med de involverte.

Vi har gjennomgått de innsendte enkeltsakene, og noen viser ikke dato for når de første undersøkelsene ble igangsatt. Av de sakene der dato fremkommer, viser de aller fleste at skolen starter undersøkelsene samme dag eller få dager etter varselet er mottatt. Det fremkommer også at de første undersøkelsene som regel skjer i form av samtaler med eleven som varselet direkte gjelder.

I en av de innsendte sakene kan vi ikke se at skolen foretok seg noe etter mottatt varsel fra kontaktlærer, og at eleven var involvert i en alvorlig hendelse med medelever fem dager etter at varselet ble gitt. Dette tyder på at skolen ikke undersøkte denne konkrete saken så snart som mulig. Til tross for denne enkeltsaker har vi, etter en helhetsvurdering, konkludert med at det samlede tilsynsmaterialet viser at fremgangsmåten sikrer at skolen undersøker sakene så snart som mulig.

Lovkravet vurderes som oppfylt.

3.2.1.9 Rektor skal sikre at eleven får uttale seg om hva som skal være innholdet i aktivitetsplanen

Fylkesmannen undersøker om rektor har bestemt en fremgangsmåte som sikrer at eleven, som tiltakene skal rette seg mot, får uttale seg om hva som skal være innholdet i aktivitetsplanen. Videre undersøker vi om rektor følger opp at de som jobber på skolen, bruker fremgangsmåten i praksis.

I skoleeiers veileder fremkommer det i punkt 5 at «[e]leven har rett til å bli hørt ved valg av tiltak og foresatte skal involveres». I skolens mal er aktivitetsplanen med tiltak tatt med i punkt 3, hvor det fremkommer at elevens vurdering skal innhentes.

De oversendte enkeltsakene viser at elevene fikk uttale seg om hva som skulle være innholdet i aktivitetsplanene. I flere tilfeller fremkommer det at skolen har gjennomført tiltak som elevene har foreslått.

I egenvurderingen i RefLex svarer seks av åtte respondenter «ja» på spørsmålet om eleven alltid får uttale seg om hva som skal være innholdet i aktivitetsplanen.

Under intervju svarte flere intervjuobjekter at elever og foreldre får komme med forslag til tiltak. Det ikke-pedagogiske personellet informerte om at de ikke er med på utarbeidelsen av tiltak, men at de er kjent med at elevene får delta i prosessen.

Fylkesmannens vurdering

Det innsendte dokumentasjonsmaterialet og informasjonen som fremkommer av RefLex og intervju viser at rektor sikrer at eleven får uttale seg om hva som skal være innholdet i aktivitetsplanen. De innsendte aktivitetsplanene viser også at skolen i flere tilfeller har iverksatt konkrete tiltak etter ønske fra elevene.

Lovkravet vurderes som oppfylt.

3.2.1.10 Rektor skal sikre at skolen setter inn egnede tiltak dersom en elevs rett til et trygt og godt skolemiljø ikke er oppfylt

Fylkesmannen undersøker om rektor har bestemt en fremgangsmåte som sikrer at skolen setter inn egnede tiltak i alle saker, og at rektor sikrer at denne fremgangsmåten brukes i praksis.

I skoleeiers veileder fremkommer det at «[s]kolen må vurdere valg av tiltak ut fra de undersøkelsene som er gjort og hvilke tiltak som vil gjøre at eleven opplever å ha det trygt og godt på skolen», og at det er rektor som fastsetter tiltakene i aktivitetsplanen.

I skolens prosedyre for varsling og håndtering av trakassering, mobbing, krenkelses m.m fremkommer det at det skal utarbeides en skriftlig plan, som blant annet skal si noe om hvilke tiltak som er planlagt. Punkt 3 i skolens mal for aktivitetsplikten viser at tiltak skal vurderes i enkeltsaker.

I egenvurderingen i RefLex har seks av åtte respondenter svart «ja» på spørsmålet om de alltid setter inn tiltak der en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø. En av respondentene som svarte «nei», har begrunnet dette med at elevene i enkelte tilfeller ønsker at skolen ikke skal gjøre noe. Noen respondenter har vist til at de mangler kompetanse om hvilke tiltak som baserer seg på kunnskap, prinsipper og verdier som er anerkjent av kompetente fagmiljøer.

Under intervju informerte avdelingsledelsen om at de har fått instruksjoner om at tiltakene skal være konkrete og at de involverte parter skal få mulighet til å komme med forslag til tiltak. Videre informerte de om at de bruker støttefunksjoner som helsesykepleier, PPT og rådgiver dersom sakens egenart tilsier det. De har også vært i kontakt med mobbeombudet for å få bistand i enkeltsaker.

Flere intervjuobjekter informerte om at de snakker med eleven det gjelder før tiltak iverksettes, og at elever blir involvert i utarbeidelsen av tiltak. Videre nevnte flere at de innhenter hjelp fra fagmiljøer som PPT, rådgiver og BUP. Intervjuobjektene informerte også om at de ikke har vært på kompetansehevingskurs når det gjelder å vurdere hvilke tiltak som er egnet, men at tiltakene blir utarbeidet basert på de faglige kunnskapene personellet innehar.

Under intervju informerte enkelte fra elevgruppene om at de opplever at lærerne tar tak i situasjoner der og da, men at det ikke alltid fører til bedring på sikt.

I egenvurderingen i Reflex vedrørende spørsmålet om utarbeidelse av aktivitetsplan jf. punkt 3.2.3.1 nedenfor, svarte en av respondentene at det er avdelingsleder som skal initiere og gjennomføre prosessen med å lage plan, og at dette først blir gjort når foreldrene tar kontakt og ber om en aktivitetsplan. Under intervju informerte enkelte i skoleledelsen om at det er kontaktlærerne som skriver aktivitetsplanen, men at avdelingslederne kan være med på å drøfte innholdet.

Fylkesmannens vurdering

Som nevnt ovenfor skal Fylkesmannen vurdere om rektor har bestemt en fremgangsmåte som sikrer at skolen setter inn egnede tiltak. Dette innebærer at vi ikke vurderer om skolen lykkes i å sette inn egnede tiltak i alle saker de har eller har hatt.

Skolens prosedyre og mal for aktivitetsplikten viser at rektor har bestemt en fremgangsmåte for å sette inn tiltak. Det fremstår imidlertid som uklart om de ansatte har tilstrekkelige forutsetninger for å vurdere hvilke tiltak som er egnede. Flere informanter viste til at de mangler kompetanse til å vurdere hvilke tiltak som baserer seg på kunnskap, prinsipper og verdier som er anerkjent av kompetente fagmiljøer.

Vi kan ikke se av de innsendte dokumentene at skolen har lagt til rette for at de ansatte får kompetanse tilknyttet hvilke tiltak som er basert på kunnskap og prinsipper som er anerkjent av kompetente fagmiljøer. Vi kan heller ikke se at det er avholdt interne møter med formål å dele informasjon og kompetanse som personellet innehar tilknyttet dette.

Videre fremstår det som uklart hvem som har ansvaret for utarbeidelsen av planen med tilhørende tiltak. Skolens prosedyre inneholder ikke informasjon om hvem som har ansvaret for planen, og tilsynsmaterialet tyder på at det er usikkerhet om hvem som i realiteten er ansvarlig for planen, og om det er lagt opp til ulike praksiser ved avdelingene. Begrunnelsen for dette er at enkelte respondenter i RefLex viste til at det er avdelingslederne som utarbeider planen, mens enkelte intervjuobjekter informerte om at det er kontaktlærer som utarbeider planen, men at avdelingslederne *kan* være med på å drøfte innholdet.

Dette tyder på at ansvaret for utarbeidelsen av plan med tilhørende tiltak i enkelte tilfeller blir ilagt kontaktlærerne, mens i andre tilfeller har rektor og/eller avdelingsledelsen ansvar.

Lovkravet vurderes som ikke oppfylt.

3.2.2 Plikten til å varsle, undersøke og sette inn tiltak dersom en som jobber på skolen, krenker en eller flere elever jf. opplæringsloven §§ 9 A-4 og 9 A-5

3.2.2.1 Rektor skal sikre at alle som jobber på skolen, varsler rektor straks ved mistanke om eller kjennskap til at en som jobber på skolen, har krenket en eller flere elever, eller at de varsler direkte til skoleeieren dersom mistanken gjelder en i skoleledelsen

Fylkesmannen undersøker om rektor har bestemt en fremgangsmåte som sikrer at de som jobber på skolen, varsler rektor eller eventuelt skoleeieren i slike saker.

I skoleeiers veileder fremkommer det at rektor skal varsle skoleeier i alvorlige tilfeller, og et eksempel på et alvorlig tilfelle er dersom en ansatt krenker en elev. Skoleeier har oversendt en prosedyre for den skjerpede aktivitetsplikten jf. oppl. § 9 A-5, som inneholder informasjon om at de som jobber på skolen skal kontakte rektor ved mistanke om at en elev blir krenket av en som jobber ved skolen. Videre inneholder prosedyren informasjon om at alle som jobber på skolen skal kontakte Fylkesutdanningssjefen ved mistanke om at en elev blir krenket av en i skoleledelsen.

I skolens prosedyre for varsling og håndtering av trakassering, mobbing, krenkelser m.m er det ikke konkret veiledning om fremgangsmåten for de tilfeller der en ansatt krenker en elev.

I egenvurderingen i RefLex svarer nesten alle respondentene «ja» på spørsmålet om de ansatte er kjent med at de skal varsle rektor ved mistanke om at en som jobber på skolen har krenket en elev. Noen har begrunnet dette ved å vise mobbeombudets gjennomgang av opplæringsloven kapittel 9 A med personalet. Syv av tolv respondenter har svart «ja» på spørsmålet om rektor har bestemt hvordan de som jobber på skolen skal varsle.

På spørsmål om rektor har gjort de som jobber på skolen, kjent med at de skal varsle direkte til skoleeieren hvis mistanken gjelder en i skoleledelsen, har seks av tolv svart «ja». Rektor har i denne sammenheng vedlagt skoleeiers retningslinjer for varsling. Det fremkommer av retningslinjen at «[f]ormålet med retningslinjene er å gi veiledning for ansatte som ønsker å varsle om kritikkverdige forhold etter arbeidsmiljølovens bestemmelser om varsling, samt å fremme åpenhet i Troms Fylkeskommune».

Under intervju viste flere i avdelingsledelsen til at det er en rutine i kvalitetssystemet med informasjon om at alle som jobber på skolen, skal varsle dersom det er mistanke om at en ansatt krenker en elev. Flere intervjuobjekter uttrykte usikkerhet tilknyttet rutinene for varsling når det er mistanke om at en i skoleledelsen krenker elever. Enkelte intervjuobjekter informerte også om at de ikke vet hvem de skal varsle til dersom det er mistanke om at noen som jobber på skolen, krenker en elev.

Enkelte av elevene informerte om at de vet om situasjoner der det har blitt meldt om at flere lærere har krenket elever, uten at skoleledelsen har gjort noe.

Fylkesmannens vurdering

Skolens prosedyre for varsling og håndtering av trakassering, mobbing, krenkelser m.m inneholder ikke informasjon om at rektor skal varsles dersom det er mistanke om at en som jobber på skolen, har krenket en elev. Videre fremkommer det ikke at skoleeier skal varsles direkte dersom det er mistanke om at en i skoleledelsen krenker en elev.

Skoleeiers prosedyre inneholder informasjon om dette, men denne fremstår ikke som kjent da ingen respondenter i RefLex eller intervjuobjektene viste til at de er kjent med at det er en egen prosedyre for dette. I tillegg til dette har flere respondenter uttrykt usikkerhet tilknyttet prosedyrene og retningslinjene som gjelder varsling ved mistanke om at en som jobber på skolen, krenker en elev.

I skoleeiers prosedyre for den skjerpede aktivitetsplikten fremkommer det at rektor skal lage lokale varslingsrutiner som er kjent for elever, foreldre og ansatte. Vi kan ikke se at skolen har utarbeidet en slik rutine.

Som nevnt ovenfor har rektor i egenvurderingen lagt ved retningslinjer for varsling. Denne er, etter vår oppfatning, i all hovedsak etablert med bakgrunn i arbeidsmiljølovens bestemmelser og får følgelig ikke anvendelse for håndtering av saker etter opplæringslovens bestemmelser.

Etter en helhetsvurdering har vi kommet til at rektor ikke har bestemt en fremgangsmåte som sikrer at de som jobber på skolen, varsler rektor eller eventuelt skoleeieren slike saker. Hovedbegrunnelsen for dette er manglende kjennskap til rutinene for varsling i slike saker.

Lovkravet vurderes som ikke oppfylt.

3.2.2.2 Rektor skal sikre at alle som jobber på skolen, varsler rektor eller skoleeier straks

Fylkesmannen undersøker om fremgangsmåten for varsling sikrer at alle som jobber på skolen, varsler rektor eller skoleeier straks.

Som beskrevet i punkt 3.2.2.1 ovenfor, har ikke rektor bestemt en fremgangsmåte som sikrer at de som jobber på skolen, varsler rektor eller eventuelt skoleeieren slike saker.

Fylkesmannens vurdering

En konsekvens av funnene og konklusjonen i forrige punkt er at rektor ikke har sikret at alle som jobber på skolen, varsler rektor eller skoleeier straks i slike saker.

Lovkravet vurderes som ikke oppfylt.

3.2.2.3 Rektor skal varsle skoleeieren straks dersom det er mistanke om eller kjennskap til at en som jobber på skolen, har krenket en eller flere elever

Fylkesmannen undersøker om rektor varsler skoleeieren straks i tilfeller hvor det er mistanke om eller kjennskap til at en som jobber på skolen, har krenket en eller flere elever.

Det fremkommer av skoleeiers veileder at rektor «... skal varsle skoleeier skriftlig via e-post umiddelbart (og telefon) og senest 5 dager etter hendelsen oppsto» i alvorlige tilfeller. Den samme informasjonen fremkommer av skoleeiers prosedyre for den skjerpede aktivitetsplikten.

Skolens prosedyre for varsling og håndtering av trakassering, mobbing, krenkelser m.m inneholder ikke informasjon om at rektor skal varsle skoleeier straks dersom en som jobber på skolen, har krenket en elev.

Som nevnt ovenfor har skolen oversendt aktivitetsplaner for enkeltelever. Vi har i tillegg hatt klagesaker til behandling, herunder en sak der en som arbeider på skolen, krenket en elev. I denne saken konkluderte vi med at skolen ikke kunne dokumentere at de hadde varslet skoleeier om hendelsen.

I egenvurderingen i RefLex har rektor svart «ja» på spørsmålet om rektor varsler skoleeieren straks ved mistanke om at en som jobber på skolen, krenker en eller flere elever. I intervju underbygger rektor dette med at det også handler om at det er et behov for å søke råd hos skoleeier i personalsaker. Videre har rektor vist til at det har

vært et tilfelle der skoleeier ikke ble varslet om en alvorlig sak, men at rutinene etter dette ble skjerpet.

Enkelte av elevene informerte om at de vet om situasjoner der det har blitt varslet om at flere lærere har krenket ulike elever, uten at de vet om skoleledelsen har gjort noe.

Fylkesmannens vurdering

Til tross for at rektor ikke varslet skoleeier i den nevnte klagesaken, anser vi det som sannsynliggjort gjennom rektors tilbakemeldinger og skoleeiers prosedyre for den skjerpede aktivitetsplikten at rektor nå varsler skoleeieren straks i sakene der det er mistanke om at en ansatt krenker en elev. Se for øvrig behandlingen av punkt 3.2.1.6 ovenfor.

Lovkravet vurderes som oppfylt.

3.2.2.4 Rektor skal sikre at skolen undersøker saken ved mistanke om eller kjennskap til at en som jobber på skolen, har krenket en eller flere elever

Fylkesmannen undersøker om rektor har bestemt en fremgangsmåte som sikrer at skolen undersøker alle saker straks, og at det blir gjort tilstrekkelig grundig. Videre undersøker vi om rektor følger opp at de som jobber på skolen, undersøker sakene i samsvar med den bestemte fremgangsmåten, med mindre rektor selv undersøker sakene.

Hverken skoleeiers veileder til aktivitetsplikten eller skolens prosedyre for varsling og håndtering av trakassering, mobbing, krenkelser m.m har et eget punkt som gjelder fremgangsmåten i saker der det er mistanke om eller kjennskap til at en som jobber på skolen, har krenket en elev. Det fremkommer av denne at rektor eller avdelingsleder avtaler et snarlig møte mellom involverte, og dette gjelder for alle saker som omfattes av opplæringsloven kapittel 9 A.

I skolens mal for aktivitetsplikt er undersøkelsesplikten inntatt i punkt to, hvor det fremkommer at det skal gjennomføres samtale med eleven og foresatte.

I skoleeiers prosedyre for den skjerpede aktivitetsplikten er ikke rektors undersøkelsesplikt beskrevet nærmere.

I egenvurderingen i RefLex har rektor svart bekreftende på spørsmålet om disse sakene alltid undersøkes straks, og om undersøkelsen alltid får frem fakta om situasjonen og om elevene opplever at skolemiljøet ikke er trygt og godt. Rektor informerte også om at sakene dokumenteres i saksbehandlingssystemet ESA.

Under intervju viste skoleledelsen til skoleeiers prosedyre og at denne også gjelder for disse sakene.

Enkelte av elevene informerte om at de vet om situasjoner der det har blitt meldt om at flere lærere har krenket elever, uten at de vet om skoleledelsen har gjort noe.

Fylkesmannens vurdering

Skolens prosedyre og mal for aktivitetsplikten viser at rektor har bestemt en fremgangsmåte for den generelle undersøkelsesplikten som også gjelder for saker der

det er mistanke om at en som jobber på skolen, krenker en elev. Se for øvrig punkt 3.2.1.7 ovenfor.

Lovkravet vurderes som oppfylt.

3.2.2.5 Rektor skal sikre at skolen undersøker saken straks

Fylkesmannen undersøker om fremgangsmåten sikrer at skolen undersøker slike saker straks. Vi undersøker også om rektor følger opp at de som jobber på skolen, bruker fremgangsmåten i praksis, med mindre rektor selv undersøker sakene.

Hverken skoleeiers veileder til aktivitetsplikten eller skolens prosedyre for varsling og håndtering av trakassering, mobbing, krenkelser m.m har informasjon om tidspunktet for når slike saker skal undersøkes. Det fremkommer av denne at rektor eller avdelingsleder avtaler et snarlig møte mellom involverte, og dette gjelder for alle saker som omfattes av opplæringsloven kapittel 9 A.

I egenvurderingen i RefLex har rektor svart bekreftende på spørsmålet om disse sakene alltid undersøkes straks. Under intervju viste skoleledelsen til skoleeiers prosedyre og at denne også gjelder for disse sakene.

Fylkesmannens vurdering

Et av elementene som skiller undersøkelsesplikten for den skjerpede aktivitetsplikten i oppl. § 9 A-4 fra den alminnelige undersøkelsesplikten i oppl. § 9 A-4, er at undersøkelsene skal iverksettes *straks*. Skolens prosedyre presiserer at rektor og eventuelt avdelingsledelsen skal avtale et *snarlig* møte med involverte parter. Prosedyren presiserer ikke at saker der det er mistanke om at en som jobber på skolen, krenker en elev, skal undersøkes *straks*.

Lovkravet vurderes som ikke oppfylt.

3.2.3 Plikten til å gjennomføre, evaluere og tilpasse tiltak jf. opplæringsloven § 9 A-4

3.2.3.1 Skolen skal lage en skriftlig plan i tråd med kravene i oppl. § 9 A-4 sjette ledd når skolen skal sette inn tiltak i en sak

Fylkesmannen undersøker om skolen lager en skriftlig plan i tråd med kravene i oppl. § 9 A-4 sjette ledd når skolen skal sette inn tiltak i en sak.

I skolens prosedyre for varsling og håndtering av trakassering, mobbing, krenkelser m.m fremkommer det at det skal utarbeides en skriftlig plan med informasjon om hvilket problem tiltakene skal løse, hvilke tiltak skolen har planlagt, når tiltakene skal gjennomføres, hvem som er ansvarlige for gjennomføringen av tiltakene og når tiltakene skal evalueres. Prosedyren viser til skolens mal for aktivitetsplikten via en hyperlink, og presiserer at aktivitetsplanen skal dokumenteres i ESA.

Punkt 3 i skolens mal omhandler aktivitetsplanen. Denne legger føringer for at de ansatte skal knytte kommentarer til alle krav som stilles i oppl. § 9 A-4 sjette ledd.

Skolens oversendte aktivitetsplaner i enkeltsaker viser at noen planer ikke har blitt fullstendig utfyllt hva gjelder kravene i lovens bestemmelse, herunder når tiltakene skal evalueres og hvilket problem tiltakene skal løse.

I egenvurderingen i RefLex har seks av åtte respondenter svart «ja» på spørsmålet om skolen lager en skriftlig plan, og noen har begrunnet dette med å vise til skolens prosedyre. En av respondentene som svarte «nei» på spørsmålet, begrunnet dette med at det er avdelingsleder som skal initiere og gjennomføre prosessen med å lage plan, og at dette først blir gjort når foreldrene tar kontakt og ber om en aktivitetsplan.

Under intervju informerte enkelte i skoleledelsen om at det er kontaktlærerne som skriver aktivitetsplanen, men at avdelingslederne kan være med på å drøfte innholdet.

Fylkesmannens vurdering

Fylkesmannen er av den oppfatning at malen danner et godt utgangspunkt for at skolen kan lage skriftlige planer som er i tråd med kravene i § 9 A-4 sjette ledd.

Som nevnt ovenfor fremkommer det imidlertid av de oversendte enkeltsakene at ikke alle felt i malen er utfylt i alle sakene. Dette gjelder også for de sakene fra desember 2018, som kan antas å være relativt nye. Som et resultat av dette oppfyller ikke disse aktivitetsplanene alle de krav som stilles i lovens bestemmelse.

Videre fremstår det som uklart hvem som har ansvaret for utarbeidelsen av planen. Skolens prosedyre inneholder ikke informasjon om hvem som har ansvaret for planen, og tilsynsmaterialet tyder på at det er usikkerhet om hvem som i realiteten er ansvarlig for planen, og om det er lagt opp til ulike praksiser ved avdelingene. Begrunnelsen for dette er at enkelte respondenter i RefLex viste til at det er avdelingslederne som utarbeider planen, mens enkelte intervjuobjekter informerte om at det er kontaktlærer som utarbeider planen, men at avdelingslederne *kan* være med på å drøfte innholdet.

Dette tyder på at ansvaret for utarbeidelsen av plan med tilhørende tiltak i enkelte tilfeller blir ilagt kontaktlærerne, mens i andre tilfeller har rektor og/eller avdelingsledelsen ansvar. Skoleledelsen må se på praksisen ved skolen og vurdere om det er behov for å klargjøre hvem som skal utarbeide planen, og om denne jobben skal fordeles på flere. Dette må vurderes opp mot skoleeiers veileder som presiserer at det er rektor som skal fastsette tiltakene i aktivitetsplanen.

Lovkravet vurderes som ikke oppfylt.

3.2.3.2 Elevene og foreldrene saken gjelder, skal få aktivitetsplanen fra skolen

Fylkesmannen undersøker om eleven som saken gjelder, og eventuelt foresatte, får aktivitetsplanen fra skolen.

Skolens prosedyre og mal for aktivitetsplanen inneholder ikke informasjon om at eleven og foreldre skal få en kopi av aktivitetsplanen. Det fremkommer ikke av de oversendte enkeltsakene om kopi av aktivitetsplanene ble sendt til eleven og eventuelt foresatte.

I egenvurderingen i RefLex har rektor svart «ja» på spørsmålet om elever foresatte mottar planen, og presiserer at de er med på å utforme planen. Noen av de øvrige respondentene har uttrykt at de er usikre på om planen sendes til partene.

Under intervju informerte rektor om at elev og foresatte mottar aktivitetsplanen. Enkelte av lærerne bekreftet dette, mens noen besvarte at de ikke vet. Ingen av elevene som ble intervjuet har førstehånds kjennskap til om dette blir gjort.

Fylkesmannens vurdering

Det er ikke tydelig om elevene, og eventuelt foreldre, mottar kopi av aktivitetsplanen. Begrunnelsen for dette er at malen og prosedyren ikke gir føringer for at aktivitetsplanen skal oversendes, og det fremkommer ikke av enkeltsakene om kopi er sendt.

Lovkravet vurderes som ikke oppfylt.

3.2.3.3 Rektor skal følge opp at skolen gjennomfører tiltak i tråd med aktivitetsplanen

Fylkesmannen undersøker om rektor følger opp at skolen gjennomfører tiltak i tråd med aktivitetsplanen.

Den skriftlige dokumentasjonen som er oversendt inneholder ikke informasjon om rektors oppfølgingsarbeid eller om oppgaven er delegert.

I egenvurderingen i RefLex har seks av åtte respondenter svart «ja» på spørsmålet om skolen alltid gjennomfører tiltakene i aktivitetsplanene slik de er beskrevet. Rektor begrunnet svaret ved å vise til at skolen ikke alltid rekker å gjennomføre alt som fremkommer av planen, men at de kontinuerlig jobber med tiltakene. Fem av åtte respondenter har svart at de dokumenterer at skolen gjennomfører tiltak i tråd med aktivitetsplanen. Noen har vist at det dokumenteres i saksbehandlingssystemet ESA.

Under intervju informerte rektor at det fremkommer av systemet at aktivitetsplanen skal gjennomføres, og at den ansvarlige for gjennomføringen har laget en tidsplan. Enkelte av intervjuobjektene informerte om at de ikke vet om rektor følger opp at tiltak gjennomføres i tråd med aktivitetsplanen.

Fylkesmannens vurdering

Som nevnt ovenfor gir ikke det skriftlige dokumentmaterialet direkte informasjon om rektors oppfølgingsarbeid. I noen av de oversendte enkeltsakene har skolen evaluert tiltakene, noe som kan være en indikator på at rektor har fulgt opp at skolen har gjennomført tiltakene i tråd med planene.

Det fremkommer imidlertid av noen enkeltsaker at tiltakene ikke er evaluert. Dette taler for at rektor ikke har fulgt opp at skolen gjennomfører tiltak i tråd med aktivitetsplanen i alle saker, som igjen er en indikasjon på at det ikke er en klar rutine for oppfølgingsarbeidet.

Lovkravet vurderes som ikke oppfylt.

3.2.3.4 Rektor skal sikre at skolen innhenter tilstrekkelig informasjon om hvordan tiltakene har virket, inkludert elevens syn på hvordan tiltakene har virket, og hvilke endringer eleven ønsker

Fylkesmannen undersøker om rektor har bestemt en fremgangsmåte som sikrer at skolen alltid innhenter tilstrekkelig informasjon om hvordan tiltakene har virket, inkludert elevens syn på hvordan tiltakene har virket, og hvilke endringer eleven ønsker. Vi undersøker også om rektor følger opp at de som jobber på skolen, bruker fremgangsmåten i praksis.

I skoleeiers veileder fremkommer det at «[s]kolen skal løpende evaluere om tiltakene er til barnets beste og egnet til at eleven får et trygt og godt skolemiljø. I evalueringssamtaler kan foresatte delta. Eleven skal delta når skolen vurderer at det er riktig». Videre fremkommer det at rektor skal undersøke hvordan eleven har det på skolen, og hvordan foresatte og melder opplever situasjonen før saken avsluttes.

I skolens prosedyre fremkommer det at tiltakene skal evalueres, og at skolen skal lage en ny og revidert aktivitetsplan dersom man ved evalueringen ikke kan konkludere med at eleven har et trygt og godt skolemiljø.

Punkt 3 i skolens mal for aktivitetsplikten skal en beskrive effekten/virkningen av tiltaket. Malens punkt 4 gjelder oppfølging etter at aktivitetsplanen er avsluttet, og elevens opplevelse av situasjonen skal beskrives. I enkelte av de oversendte enkeltsakene fremkommer det at skolen har fylt ut kolonnen for evaluering. Det er også enkeltsaker der det ikke er fylt inn til tross for at aktivitetsplanen ble skrevet for en tid tilbake, og at fristen for gjennomføring av tiltakene er utgått.

I flestparten av sakene der det fremkommer at skolen har evaluert tiltakene, tyder evalueringen på at skolen har innhentet elevenes syn på om tiltakene har virket. I en av sakene fremkommer det ikke tydelig at elevens syn ble innhentet.

I egenvurderingen i RefLex har alle respondentene bortsett fra én svart «ja» på spørsmålet om de alltid spør eleven om hvordan tiltakene har virket, og hvilke endringer eleven ønsker. Rektor utdypet svaret ved å skrive at elevene inviteres til å evaluere tiltakene. En annen respondent har begrunnet svaret ved å skrive at vedkommende har hatt en tett dialog med eleven under hele prosessen, og viste til skolens mal for aktivitetsplikten.

Ingen av elevene vi intervjuet har førstehånds kjennskap til om evaluering blir gjennomført.

Fylkesmannens vurdering

Fylkesmannen er av den oppfatning at malen viser at rektor har bestemt en fremgangsmåte som danner et godt utgangspunkt for at skolen kan innhente tilstrekkelig informasjon om hvordan tiltakene har virket. Det er også et godt utgangspunkt for å innhente elevens syn på hvordan tiltakene har virket, og hvilke endringer eleven ønsker.

Etter en helhetsvurdering har vi imidlertid kommet til at rektor ikke følger opp at de som jobber på skolen, bruker denne fremgangsmåten i alle saker. Flere av aktivitetsplanene i de oversendte enkeltsakene er ikke utfylt hva gjelder evalueringssiden. Dersom alle sakene hadde vært evaluert, ville dette ha vært en indikasjon på at rektor har fulgt opp at fremgangsmåten blir brukt i praksis. Flere av enkeltsakene viser ikke at tiltakene er vurdert, og hvis tiltak ikke blir vurdert, har en ikke forutsetninger for å vite hvordan tiltakene har virket.

Avslutningsvis ønsker vi å bemerke at malens punkt 3, der virkningen av tiltakene skal beskrives, ikke er tydelig på at eleven skal tas med i evalueringen.

Lovkravet vurderes som ikke oppfylt.

3.2.3.5 Rektor skal sørge for at skolen tilpasser tiltakene basert på informasjonen om hvordan tiltakene har virket og elevens syn

Fylkesmannen undersøker om rektor sørger for at skolen tilpasser tiltakene basert på informasjonen om hvordan de har virket.

Om dokumentasjon tilknyttet rutiner for tilpassing av tiltak viser vi til punkt 3.4 ovenfor om skoleeiers veileder og skolens prosedyre.

Fylkesmannen kan ikke se at de oversendte enkeltsakene viser om det har vært behov for å tilpasse tiltakene underveis.

I egenvurderingen i RefLex har alle respondenter bortsett fra én svart «ja» på spørsmålet om de alltid tilpasser tiltakene. En har begrunnet svaret med å skrive at de må justere tiltakene til elevene får et trygt og godt skolemiljø.

Fylkesmannens vurdering

Dokumentasjonen viser at skolen gjennom malen og prosedyren har lagt føringer for at skolen skal tilpasse tiltakene basert på informasjon om hvordan tiltakene har virket og elevens syn. Det fremkommer ikke av tilsynsmaterialet hvordan dette blir gjennomført i praksis. Flere av de innsendte enkeltsakene viser ikke om tiltakene har vært evaluert underveis.

I denne sammenheng taler funnene i punkt 3.4 ovenfor for at det får følgevirkning for konklusjonen i dette punkt. Dersom rektor hadde innhentet tilstrekkelig informasjon om hvordan tiltakene har virket, ville en også hatt forutsetninger for å vite om det var behov for å tilpasse tiltakene.

Lovkravet vurderes som ikke oppfylt.

3.2.3.6 Skolen skal informere elever og foreldre som mener at skolen ikke oppfyller aktivitetsplikten, om at de kan melde saken til fylkesmannen

Hverken skoleeiers veileder til aktivitetsplikten, skolens prosedyre eller mal inneholder informasjon om at elever og foreldre kan melde saken til fylkesmannen dersom de mener at skolen ikke oppfyller aktivitetsplikten. De innsendte enkeltsakene viser heller ikke om slik informasjon har blitt gitt.

I egenvurderingen i RefLex har rektor svart at foreldre har fått informasjon om dette på foreldremøter, men at det bør vurderes om denne opplysningen skal skrives inn i aktivitetsplanen som gis til elever og foresatte.

Under intervju har avdelingsledelsen besvart at de informerer elever og foreldre om muligheten til å melde en sak til fylkesmannen. De viser til at det blir gjort på foreldremøter og at informasjon ligger på skolens hjemmeside. I tillegg til dette viser de til at alle foreldre har tilgang til KS- og avvikssystemet. Enkelte av lærerne informerte om at de har et skriv som de deler ut til foresatte med informasjon om fylkesmannen. Se for øvrig rapportens kapittel 2 jf. punkt 2.1.

Fylkesmannens vurdering

Dokumentasjonen viser ikke at elever og foresatte i enkeltsaker om skolemiljø får informasjon om deres anledning til å melde saken til Fylkesmannen dersom de ikke er fornøyd med skolens behandling.

Til tross for at enkelte av respondentene viste til at foresatte får generell informasjon blant annet på møter og at de får utdelt et skriv, er ikke dette tilstrekkelig for å konkludere med at lovkravet er oppfylt. Skolen må sikre at slik informasjon blir gitt til partene i konkrete enkeltsaker om skolemiljø.

Lovkravet vurderes som ikke oppfylt.

3.3 Våre konklusjoner

1. Alle som jobber på skolen, har kunnskap om at det er elevens subjektive opplevelse som avgjør om eleven har et trygt og godt skolemiljø
2. Rektor sikrer ikke at alle som jobber på skolen, følger med på om elevene har et trygt og godt skolemiljø, og at de følger spesielt godt med på elever som kan være særskilt sårbare
3. Rektor sørger ikke for at alle som jobber på skolen, griper inn mot krenkelser som for eksempel utestenging, isolering, baksnakking, mobbing, vold, diskriminering og trakassering, dersom det er mulig
4. Rektor sikrer ikke at alle som jobber på skolen, varsler rektor ved mistanke om eller kjennskap til at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø
5. Rektor sikrer ikke at alle som jobber på skolen varsler rektor så raskt som saken tilsier
6. Rektor varsler skoleeieren i alvorlige tilfeller, inkludert tilfeller der skolen ikke har klart å løse en sak
7. Rektor sikrer at skolen undersøker saken når rektor mottar varsel fra en som jobber ved skolen, eller en elev sier fra om at skolemiljøet ikke er trygt og godt
8. Rektor sikrer at saken undersøkes snarest
9. Rektor sikrer at eleven får uttale seg om hva som skal være innholdet i aktivitetsplanen
10. Rektor sikrer ikke at skolen setter inn egnede tiltak dersom en elevs rett til et trygt og godt skolemiljø ikke er oppfylt
11. Rektor sikrer ikke at alle som jobber på skolen, varsler rektor straks ved mistanke om eller kjennskap til at en som jobber på skolen, har krenket en eller flere elever, eller at de varsler direkte til skoleeieren dersom mistanken gjelder en i skoleledelsen
12. Rektor sikrer ikke at alle som jobber på skolen varsler rektor eller skoleeier straks
13. Rektor varsler skoleeieren straks dersom det er mistanke om eller kjennskap til at en som jobber på skolen, har krenket en eller flere elever
14. Rektor sikrer at skolen undersøker saken ved mistanke om eller kjennskap til at en som jobber på skolen, har krenket en eller flere elever
15. Rektor sikrer ikke at skolen straks undersøker saken ved mistanke om eller kjennskap til at en som jobber på skolen, har krenket en eller flere elever
16. Skolen lager ikke en skriftlig plan i tråd med kravene i § 9 A-4 sjetten ledd når skolen skal sette inn tiltak i en sak
17. Elevene og foreldrene saken gjelder, får ikke aktivitetsplanen fra skolen
18. Rektor følger ikke opp at skolen gjennomfører tiltak i tråd med aktivitetsplanen

19. Rektor sikrer ikke at skolen innhenter tilstrekkelig informasjon om hvordan tiltakene har virket, inkludert elevens syn på hvordan tiltakene har virket, og hvilke endringer eleven ønsker
20. Rektor sørger ikke for at skolen tilpasser tiltakene basert på informasjonen om hvordan tiltakene har virket og elevens syn
21. Skolen informerer ikke elever og foreldre som mener at skolen ikke oppfyller aktivitetsplikten, om at de kan melde saken sin til fylkesmannen

4 Skoleeier skal ha et forsvarlig system for å vurdere og følge opp at skolen oppfyller plikten til å arbeide forebyggende, kontinuerlig og systematisk for å fremme et trygt og godt skolemiljø og informerer og involverer elever og foreldre i arbeidet

4.1 Rettslige krav

Som skoleeier skal Troms fylkeskommune ha et forsvarlig system for å vurdere om skolene oppfyller kravene i regelverket, og for å følge opp resultatene fra disse vurderingene jf. opplæringsloven § 13-10 andre ledd.

Kravet til et forsvarlig system innebærer at skoleeier må innhente informasjon om hvordan skolene ivaretar kravene til å arbeide forebyggende, kontinuerlig og systematisk for å fremme et trygt og godt skolemiljø. Videre innebærer dette at skoleeier må innhente informasjon om hvordan skolene ivaretar kravene til å informere og involvere elever og foreldre i arbeidet med skolemiljøet.

Informasjonen som innhentes må være relevant og tilstrekkelig til å kunne gi skoleeier et riktig bilde av hva som er skolens praksis. For å få et riktig bilde, er det som regel nødvendig at skoleeier baserer seg på informasjon fra flere kilder. Skoleeier skal alltid innhente informasjon om elevenes synspunkter, jf. barnekonvensjonen artikkel 12.

For at systemet skal være forsvarlig, må informasjon om skolens praksis innhentes og vurderes jevnlig. Samtidig må systemet være fleksibelt, slik at skoleeier har anledning til å innhente og vurdere informasjon når risikoen tilsier det. Hva som er ofte nok og hvor inngående skolens praksis må undersøkes, vil variere ut fra kjennskapet til skolene. Sannsynligheten for brudd på regelverket og hvor alvorlige konsekvensene kan være for elevene, har også betydning for hvor ofte og inngående skoleeier må undersøke skolens praksis. Hvis brudd på regelverket kan foregå over lang tid uten å bli avdekket, er ikke systemet forsvarlig.

Skoleeier må bruke informasjonen de har innhentet om skolens praksis til å vurdere om skolene oppfyller kravene i regelverket. For å kunne vurdere dette må skoleeier ha overordnet kjennskap til hvilke krav som følger av regelverket og hva som skal til for å oppfylle dem.

Hvis skoleeier avdekker at skolens praksis ikke er i samsvar med regelverket, må skoleeier sørge for at skolene endrer praksis. For at systemet skal være forsvarlig, må skoleeier være kjent med hva som er passende rettetiltak og være i stand til å gjennomføre disse tiltakene. Samtidig må systemet være fleksibelt, slik at skoleeier kan

tilpasse hvordan skolene følges opp ut fra en risikovurdering. Hvis brudd på regelverket kan foregå over lang tid uten å bli rettet, er ikke systemet forsvarlig.

4.2 Våre undersøkelser og vurderinger

4.2.1. Skolens plikt til å arbeide forebyggende, kontinuerlig og systematisk for å fremme et trygt og godt skolemiljø

4.2.1.1 Skoleeieren skal skaffe seg informasjon om hvordan skolene jobber forebyggende, kontinuerlig og systematisk for å fremme et trygt og godt skolemiljø for elevene, inkludert elevenes syn

Fylkesmannen undersøker om skoleeieren skaffer seg relevant og tilstrekkelig informasjon om hvordan skolene arbeider forebyggende, kontinuerlig og systematisk for å fremme et trygt og godt skolemiljø. Videre undersøker vi om skoleeieren skaffer seg informasjon om elevenes syn på dette.

Skoleeier har oversendt en strategiplan for videregående opplæring i Troms 2018-2021 med tittelen «Samspill for læring». Planen består av flere deler, hvorav en er rettet mot arbeids- og læringsmiljøet. Det fremkommer av denne at sentrale momenter for å oppnå et godt arbeids- og læringsmiljø er gode relasjoner mellom aktørene og medvirkning.

I egenrevisjonen i RefLex har skoleeier vist til at de innhenter informasjon i dialogmøter med skolene. Videre har de vist til at de gjennomgår skolenes handlingsplaner. De innhenter informasjon om elevenes opplevelse av skolens arbeid gjennom analyse av svarene i elevundersøkelsen og behandling av klagesaker.

Under intervju med skoleeier, ble dialogmøtene med skolene særlig trukket frem. De opplyste at dialogmøtene består av et fast system der det først gjennomføres en forventningsdialog med skolen, deretter gjennomføres det et dialogmøte. Temaer for dialogmøtene varierer, og skoleeier drøfter med fagforeningene om hva som skal være fokus på de ulike møtene. Skolebasert vurdering er også med på å danne grunnlag for å vite hvilket problem som skal løses ved de ulike skolene. Dersom det oppdages mangler i regelverket/erlevelsen ved skolene, vil dette bli fokus i skolens ettårige eller fireårige handlingsplan.

Skoleeier informerte videre om at de ikke har direkte kontakt med elevrådet, men at skoleledelsen har fått instruks om å involvere elevrådet i arbeidet tilknyttet dialogmøtene og i forbindelse med etterarbeid av resultatene fra elevundersøkelsen. Skoleeier har presisert overfor skoleledelsen at elevene skal være med før dialogmøtene og at rådet skal være aktiv deltaker i det forebyggende arbeidet. Skoleeier uttalte videre at elevmedvirkning er noe det må jobbes med i skolene, og at det ikke er et system på plass for at skoleeier kan innhente elevenes syn på hvordan skolene jobber forebyggende for å fremme et trygt og godt skolemiljø.

Fylkesmannens vurdering

Fylkesmannen vurderer at informasjonstilfanget ikke er av en slik art at skoleeier kan skaffe seg tilstrekkelig informasjon om hvordan skolene jobber forebyggende, kontinuerlig og systematisk for å fremme et trygt og godt skolemiljø for elevene, inkludert elevenes syn.

Selv om skoleeier innhenter informasjon gjennom blant annet arbeidet med dialogmøtene, som er et godt verktøy for å innhente informasjon, baserer ikke møtene seg på faste temaer. Temavalg baseres på en vurdering av behovet på skolene, og vi kan for eksempel ikke se at dialogmøtene systematisk tar for seg skolenes forebyggende arbeid med skolemiljø. Videre kan vi ikke se om skolemiljøet er eller har vært koplet opp mot arbeidet med skolebasert vurdering. Vi kan heller ikke se at skoleeier har et system for å innhente elevens syn på det forebyggende arbeidet ved skolene.

Videre kan vi ikke se at Ishavsbyen videregående skole har en handlingsplan mot mobbing/handlingsplan for et trygt skolemiljø. Vi kan heller ikke se at skolen har fokus på skolemiljø i sin fireårige handlingsplan. Dette resulterer i at skoleeier reelt sett ikke kan vurdere skolens praksis vedrørende skolemiljø ved å gjennomgå handlingsplanen.

Lovkravet vurderes som ikke oppfylt.

4.2.1.2 Skoleeieren skal bruke informasjonen til å vurdere om skolene sitt arbeid er i samsvar med regelverket og sørge for at skolene endrer praksis dersom det er nødvendig

Fylkesmannen undersøker om skoleeieren bruker informasjonen om hvordan skolene arbeider, til å vurdere om skolene jobber forebyggende, kontinuerlig og systematisk for å fremme et trygt og godt skolemiljø for elevene. Videre undersøker vi om skoleeier sørger for at skolene endrer praksis dersom det er nødvendig.

I egenvurderingen i RefLex har skoleeier svart at de vet hva som skal til for å oppfylle kravene til å jobbe forebyggende, kontinuerlig og systematisk for å fremme et trygt og godt skolemiljø for elevene. I denne sammenheng har skoleeier vist til den vedlagte prosedyren for elevdeltakelse i arbeidet med skolemiljø jf. oppl. § 9 A-8.

Under intervju informerte skoleledelsen om at de på generelt grunnlag har mange planer, strategier og dokumenter, men at hovedutfordringen er å følge opp skolenes gjennomføring av disse.

Fylkesmannens vurdering

For å kunne vurdere om skolene oppfyller kravene, må skoleeier ha overordnet kjennskap til hvilke krav som gjelder for å kunne jobbe forebyggende, kontinuerlig og systematisk for å fremme et trygt og godt skolemiljø.

Fylkesmannen er av den oppfatning at skoleeier, gjennom å utarbeide en prosedyre for elevmedvirkning, viser at de har kjennskap til hvordan en kan jobbe for å inkludere elevene i det forebyggende arbeidet ved skolen. Skoleeiers arbeid viser også at de har overordnet kjennskap til hvilke krav som gjelder for det generelle, forebyggende arbeidet.

Tilsynsmaterialet viser også at skoleeier, når de får informasjon, bruker denne til å vurdere om skolenes arbeid er i samsvar med regelverket. Den utarbeidede prosedyren for elevmedvirkning eksemplifiserer dette.

Selv om Fylkesmannen konkluderte med lovbrudd i punkt 1.1 ovenfor, er vi av den oppfatning at skoleeier, når de får informasjon om skolenes praksis, jobber for at skolene skal endre praksis dersom det er nødvendig.

Lovkravet vurderes som oppfylt.

4.2.1.3 Skoleeiers system skal som helhet være forsvarlig

Fylkesmannen undersøker om systemet som helhet er forsvarlig til å avdekke og følge opp brudd på regelverket. Vi vurderer bare om systemet er forsvarlig innenfor de temaer tilsynet omhandler.

Skoleeiers avveining av risiko vil være sentral for å vurdere om systemet som helhet er forsvarlig. Systemet skal sørge for oppfølging av skolene på et overordnet nivå. Avdekking av lovbrudd på skolenivå innebærer følgelig ikke nødvendigvis at skoleeiers system ikke er forsvarlig.

Skoleeier viste under intervju til at de har utfordringer med å kontrollere skolenes gjennomføring, og at de ikke har en systematisk måte å avdekke mangler knyttet til skolenes praksis. Vi viser for øvrig til funnene som er presentert i punktene 1.1 og 1.2 ovenfor.

Fylkesmannens vurdering

Fylkesmannen er av den oppfatning at skoleeier bruker informasjonen som innhentes til å gjøre risikovurderinger, og at skolen har kompetanse og evne til å avveie risiko. Vi mener imidlertid at manglende innhenting av informasjon som nevnt i punkt 1.1 ovenfor, medfører at systemet ikke er tilstrekkelig egnet til å avdekke manglende regelverketterlevelse. Skoleeier får dermed ikke et godt nok grunnlag til å foreta nødvendige risikovurderinger.

Lovkravet vurderes som ikke oppfylt.

4.2.2. Skolens plikt til å informere og involvere elever og foreldre

4.2.2.1 Skoleeier skal skaffe seg informasjon om hvordan skolene informerer og involverer elever og foreldre i arbeidet for et trygt og godt skolemiljø, inkludert elevenes syn på dette

Fylkesmannen undersøker om skoleeier skaffer seg relevant og tilstrekkelig informasjon om hvordan skolene informerer og involverer elever og foreldre og elevenes syn på dette.

Vi har mottatt prosedyre for elevdeltakelse i arbeidet med skolemiljø jf. oppl. § 9 A-8. Denne beskriver hvordan elevene skal involveres i arbeidet på skolen, og hvem på skolene som har ansvar for å følge opp de ulike oppgavene.

I egenvurderingen i RefLex har skoleeier vist til at de innhenter informasjon om hvordan skolene involverer og informerer elever og foreldre gjennom skolenes handlingsplaner for et godt skolemiljø.

Fylkesmannens vurdering

Skoleeier trekker fram skolenes arbeid med handlingsplanen for et godt skolemiljø som en arena for å innhente informasjon om hvordan elevene og foreldrene informeres og involveres.

Fylkesmannen er av den oppfatning at informasjon de innhenter gjennom handlingsplanen ikke er tilstrekkelig til å kunne gi et riktig bilde av hva som er skolens praksis. For å få et riktig bilde er det som regel nødvendig å basere seg på informasjon fra flere kilder.

I denne sammenheng kan det nevnes at vi ikke kan se at Ishavsbyen videregående skole har en handlingsplan mot mobbing. I skolens fireårige handlingsplan kan vi ikke se at det er informasjon som kan vise hvordan skolen informerer og involverer elever og foreldre i arbeidet for et trygt og godt skolemiljø, inkludert elevenes syn på dette.

Lovkravet vurderes som ikke oppfylt.

4.2.2.2 Skoleeieren skal bruke denne informasjonen til å vurdere om skolene sitt arbeid er i samsvar med regelverket og sørge for at skolene endrer praksis dersom det er nødvendig

Fylkesmannen undersøker om skoleeieren bruker informasjonen om hvordan skolene arbeider, til å vurdere skolens praksis opp mot regelverket.

I egenvurderingen i RefLex har skoleeieren svart nei på spørsmålet om de bruker informasjon de har om skolens praksis, til å vurdere om skolene oppfylder plikten til å informere og involvere elever og foreldre. Skoleeier viser i denne sammenheng til at de mangler rutinebeskrivelser for å vurdere skolens praksis tilknyttet informasjons- og involveringsplikten.

Fylkesmannens vurdering

På grunn av skoleeiers tilbakemelding i RefLex om manglende vurdering av om skolene sitt arbeid er i samsvar med regelverket, vurderes lovkravet som ikke oppfylt. En følge av dette er at det heller ikke er dokumentert at skoleeier sørger for praksisendring der det vil være nødvendig.

Lovkravet vurderes som ikke oppfylt.

4.2.2.3 Skoleeiers system skal som helhet være forsvarlig

Som en følge av funnene presentert i punktene ovenfor, er ikke skoleeiers system som helhet forsvarlig.

Lovkravet vurderes som ikke oppfylt

4.3 Våre konklusjoner

1. Skoleeieren skaffer seg ikke informasjon om hvordan skolene oppfylder plikten til å arbeide forebyggende, kontinuerlig og systematisk for å fremme et trygt og godt skolemiljø, inkludert elevenes syn
2. Skoleeieren bruker informasjonen til å vurdere om skolene sitt arbeid er i samsvar med regelverket og sørger for at skolene endrer praksis dersom det er nødvendig
3. Skoleeiers system vedrørende innhenting av informasjon om hvordan skolene oppfylder plikten til å arbeide forebyggende, kontinuerlig og systematisk for et godt skolemiljø, er som helhet ikke forsvarlig
4. Skoleeieren skaffer seg ikke informasjon om hvordan skolene oppfylder plikten til å informere og involvere elever og foreldre

5. Skoleeieren bruker ikke informasjonen til å vurdere om skolene sitt arbeid er i samsvar med regelverket, og sørger ikke for å endre praksis dersom det er nødvendig
6. Skoleeiers system vedrørende innhenting av informasjon om hvordan skolene oppfyller plikten til å informere og involvere elever og foreldre i arbeidet for et godt skolemiljø, er som helhet ikke forsvarlig

5 Skoleeier skal ha et forsvarlig system for å vurdere og følge opp at skolen oppfyller aktivitetsplikten

5.1 Rettslige krav

Som skoleeier skal Troms fylkeskommune ha et forsvarlig system for å vurdere om skolene oppfyller kravene i regelverket og for å følge opp resultatene fra disse vurderingene, jf. opplæringsloven § 13-10 andre ledd.

Kravet til et forsvarlig system innebærer at skoleeier må innhente informasjon om hvordan skolene ivaretar aktivitetsplikten. Se for øvrig kapittel 4 jf. punkt 4.1 ovenfor for utfyllende beskrivelse av de rettslige krav.

5.2 Våre undersøkelser og vurderinger

5.2.1. Skolens aktivitetsplikt for å sikre at elevene har et trygt og godt skolemiljø

5.2.1.1 Skoleeieren skal skaffe seg informasjon om hvordan skolene oppfyller aktivitetsplikten

Fylkesmannen undersøker om skoleeieren skaffer seg relevant og tilstrekkelig informasjon om

- a) hvordan skolene oppfyller plikten til å følge med og gripe inn, varsle, undersøke og sette inn tiltak ved mistanke eller kjennskap til at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø
- b) hvordan skolene oppfyller plikten til straks å varsle, undersøke og sette inn tiltak dersom en som jobber på skolen krenker en eller flere elever
- c) hvordan skolene oppfyller plikten til å gjennomføre, evaluere og tilpasse tiltak
- d) hvordan elevene opplever at skolene ivaretar aktivitetsplikten

Skoleeier har oversendt prosedyre for aktivitetsplikten, prosedyre for den skjerpede aktivitetsplikten, veileder til aktivitetsplikten og mal for aktivitetsplikten.

Når det gjelder punkt a og b, har skoleeier i egenvurderingen i RefLex vist til at de har en handlingsplan som beskriver hvordan skolene skal arbeide for å ivareta pliktene. Videre har skolene egne handlingsplaner for dette arbeidet som ligger i skoleeiers styrings- og kvalitetssystem. I tillegg til dette gjennomfører de dialogmøter hvert år med skolene. Videre har skoleeier nevnt at de det siste skoleåret har involvert mobbeombudet, elev- og lærlingombudet og Fylkesmannen i arbeidet, og at de har skolemiljø som tema på rektormøter minimum to ganger i året,

Når det gjelder plikten til å gjennomføre, evaluere og tilpasse tiltak jf. punkt c ovenfor, har skoleeier vist til at de krever at all saksbehandling skal dokumenteres i

saksbehandlingssystemet ESA. Dette gir skoleeier tilgang til skolenes arbeid i saker om skolemiljø.

Skoleeier har informert om at de ikke har et system for å innhente informasjon om hvordan elevene opplever at skolene ivaretar aktivitetsplikten.

Under intervju med skoleeier, fremkom det at skoleeier mottar alle utfylte maler for aktivitetsplikten inkludert aktivitetsplanene fra skolen. Skoleeier informerte også om at informasjon innhentes når skoleeier blir involvert i enkeltsakene som skolene jobber med, for eksempel saker som er blitt behandlet av Fylkesmannen eller spesielt vanskelige saker. Skoleeier påpekte også at kontrollarbeidet av skolene kunne ha vært mer systematisk.

Rektor bekreftet under intervju at det gjennomføres dialogmøter og rektorsamtaler.

Fylkesmannens vurdering

Det skriftlige dokumentasjonsmaterialet viser at skoleeier har gitt gode føringer for hvordan skolene skal arbeide for å oppfylle aktivitetsplikten hva angår punkt a, b og c ovenfor. I skoleeiers veileder er lovkravene beskrevet, og skoleeier legger føringer for at skolene må lage egne interne handlingsplaner mot mobbing for å ivareta plikten til å følge med og plikten til å gripe inn. De øvrige aktivitetspliktene er godt beskrevet i veilederen, og prosedyrene og malen er utformet på en slik måte at de er gode verktøy for skolene, forutsatt at de blir tatt i bruk.

Gjennomføring av årlige dialogmøter blir trukket fram som en metode for å innhente informasjon. Slik vi har forstått det, er det imidlertid ingen faste temaer på møtene. Temavalg baseres på en vurdering av behovet på skolene, og vi kan for eksempel ikke se at dialogmøtene systematisk tar for seg skolemiljø. Dialogmøter er et godt verktøy for å innhente informasjon, men vi kan ikke se at dette medfører at skoleeier kan få tilstrekkelig informasjon om skolens arbeid.

En vurdering av skolenes handlingsplaner kan også være et godt verktøy for å innhente informasjon. Vi kan imidlertid ikke se at Ishavsbyen videregående skole har en handlingsplan mot mobbing, og skolens fireårige handlingsplan inneholder ikke informasjon om arbeidet med aktivitetsplikten. Dette resulterer i at skoleeier reelt sett ikke kan vurdere skolens praksis ved å gjennomgå handlingsplanen. Det fremkommer heller ikke av tilsynsmaterialet at skoleeier følger opp at handlingsplanene blir fulgt i praksis ved skolene.

At skoleeier mottar skolenes aktivitetsplaner og utfylte maler for aktivitetsplikten kan være en god måte til å undersøke skolenes praksis tilknyttet ovenfor nevnte punkter a, b og c. At skoleeier mottar skolenes aktivitetsplaner er, etter vår vurdering, ikke tilstrekkelig til å kunne konkludere med at skoleeier skaffer seg relevant og tilstrekkelig informasjon om hvordan elevene opplever at skolene ivaretar aktivitetsplikten. Et annet element ved dette er at de innsendte dokumentene fra Ishavsbyen videregående skole tilknyttet enkeltsakene, viser at ikke alle felt i malen for aktivitetsplikten er tilstrekkelig utfylt. For at skoleeiere reelt sett kan benytte de utfylte malene som et redskap til å vurdere skolenes praksis, må alle felt utfylles i tilstrekkelig grad.

Rektormøtene er i seg selv ikke tilstrekkelig da informasjon som fremkommer av disse møtene er knyttet til hva den enkelte rektor faktisk medbringer av informasjon.

Vi kan etter dette ikke se at skoleeier har et system som setter de i stand til å skaffe seg tilstrekkelig og relevant informasjon om hvordan skolene oppfyller aktivitetsplikten og hvordan elevene opplever at skolen ivaretar aktivitetsplikten. Metodene er, slik de benyttes i dag, ikke i stand til å avdekke mangler ved skolens praksis.

Lovkravet vurderes som ikke oppfylt.

5.2.1.2 Skoleeieren skal bruke denne informasjonen til å vurdere om skolene sitt arbeid er i samsvar med regelverket og sørge for at skolene endrer praksis dersom det er nødvendig.

Fylkesmannen undersøker om skoleeieren bruker informasjonen om hvordan skolene arbeider, til å vurdere om aktivitetsplikten er oppfylt. Dette innebærer at skoleeier må ha riktig forståelse av kravene. Videre undersøker vi om skoleeieren sørger for at skolene endrer praksis hvis aktivitetsplikten ikke er oppfylt.

Skoleeier har oversendt veileder til aktivitetsplikten der de ulike aktivitetspliktene er beskrevet.

Dokumentasjonen og informasjon fremkommet under intervju viser at skoleeier utarbeidet en prosedyre for den skjerpede aktivitetsplikten etter oppl. § 9 A-5 etter de avdekket sviktende rutiner for varsling til skoleeier i slike saker.

I egenvurderingen i RefLex har skoleeier svart at de kjenner til de ulike delene av aktivitetsplikten og hva som skal til for å oppfylle den. Videre har skoleeier vist til at de bruker skolens håndtering av enkeltsaker til å forbedre praksis ved å ha fortløpende drøftinger og dialog med skolene om hver enkelt sak. De benytter også denne erfaringen til deling i rektorkollegiet. De sørger for at skolene endrer praksis hvis de vurderer at aktivitetsplanen ikke er oppfylt, blant annet i forbindelse med dialogen og gjennomgangen i enkeltsaker.

Under intervju informerte skoleeier om at de skal ha fokus på å øke kunnskap tilknyttet å sette i verk egnede tiltak da dette har vært etterspurt fra skolene.

Skoleledelsen bekreftet under intervju at skoleeier tar opp ting dersom de mener at systemene ved skolen er for dårlig.

Fylkesmannens vurdering

Skoleeiers veileder viser at skoleeier har overordnet kjennskap til hva som følger av aktivitetsplikten. I veilederen har skoleeier presisert at det er opp til skolene å innarbeide plikten til å følge med og plikten til å gripe inn i sine handlingsplaner mot mobbing, og at disse handlingsplanene er et verktøy for å følge med på skolens praksis jf. punkt 5.2.1.1 ovenfor.

Skoleeiers og skoleledelsens tilbakemeldinger tyder på at skoleeier aktivt vurderer informasjonen de mottar om skolens regel etterlevelse. Videre vurderer vi at skoleeier bruker informasjon fra enkeltsaker til å gjøre vurderinger av skolens arbeid. Dokumentasjonen viser at skoleeieren sørger for at skolene endrer praksis når de oppdager manglende regelverker etterlevelse, som utarbeidelse av prosedyrer for den skjerpede aktivitetsplikten illustrerer.

Selv om Fylkesmannen konkluderte med lovbrudd i punkt 1.1 ovenfor, og at det er usikkerhet tilknyttet om skoleeier har foretatt seg noe vedrørende manglende handlingsplan mot mobbing på Ishavsbyen videregående skole, er vi av den oppfatning at skoleeier jobber for at skolene skal endre praksis i de tilfeller de får informasjon.

Lovkravet vurderes som oppfylt.

5.2.1.3 Skoleeiers system skal som helhet være forsvarlig

Fylkesmannen undersøker om systemet som helhet er forsvarlig til å avdekke og følge opp brudd på regelverket. Vi vurderer bare om systemet er forsvarlig innenfor de temaer tilsynet omhandler.

Skoleeiers avveining av risiko vil være sentral for å vurdere om systemet som helhet er forsvarlig. Systemet skal sørge for oppfølging av skolene på et overordnet nivå. Avdekking av lovbrudd på skolenivå innebærer følgelig ikke nødvendigvis at skoleeiers system ikke er forsvarlig.

Skoleeier uttalte under intervju at de har utfordringer med å kontrollere praksis, og at de mener at dette taler for at systemet som helhet ikke er forsvarlig. Vi viser for øvrig til funnene som er presentert i punktene 1.1 og 1.2 ovenfor.

Fylkesmannens vurdering

Fylkesmannen er av den oppfatning at skoleeier bruker informasjonen som innhentes til å gjøre risikovurderinger, og at skolen har kompetanse og evne til å avveie risiko. Vi mener imidlertid at manglende innhenting av informasjon som nevnt i konklusjonen i punkt 1.1 ovenfor, medfører at systemet ikke er tilstrekkelig egnet til å avdekke manglende regelverketterlevelse. Skoleeier får dermed ikke et godt nok grunnlag til å foreta nødvendige risikovurderinger.

Lovkravet vurderes som ikke oppfylt.

5.3 Våre konklusjoner

1. Skoleeieren skaffer seg ikke informasjon om aktivitetsplikten og om hvordan elevene opplever at skolene ivaretar aktivitetsplikten
2. Skoleeieren bruker informasjonen til å vurdere om skolene sitt arbeid er i samsvar med regelverket og sørger for at skolene endrer praksis dersom det er nødvendig
3. Skoleeiers system som helhet er ikke forsvarlig

6 Frist for retting av lovbrudd

I kapitlene ovenfor har vi konstatert at dere ikke oppfyller regelverket på alle områder. Vi gir dere en frist til å rette regelverksbruddene, jf. kommuneloven § 60 d.

Frist for retting er **mandag 18.11.2019**. Før fristen må dere sende oss en erklæring om at forholdene er rettet og en redegjørelse for hvordan bruddene er rettet.

Hvis dere ikke har rettet regelverksbruddene før rettefristen, vil vi vedta pålegg om retting. Et pålegg om retting er et vedtak som dere kan klage på, jf. forvaltningsloven kapittel VI.

Følgende pålegg er aktuelle å vedta etter utløpet av fristen:

Skolens plikt til å arbeide forebyggende og informere og involvere elever og foreldre

1. *Troms fylkeskommune må sørge for at Ishavsbyen videregående skole arbeider forebyggende, kontinuerlig og systematisk for å fremme et trygt og godt skolemiljø jf. opplæringsloven §§ 9 A-3 og 9 A-8 første ledd. Fylkeskommunen må i den forbindelse se til at skolen:*
 - a) sikrer at elevene får ta del i planleggingen og gjennomføringen av arbeidet for et trygt og godt skolemiljø
 - b) jobber for at skolen skal praktisere holdninger og verdier som bidrar til et trygt og godt skolemiljø
 - c) jobber for at lærerne skal fremme en positiv samhandling i klassemiljøet
 - d) evaluerer det forebyggende arbeidet med skolemiljøet basert på blant annet synspunkter fra elevene, foreldrene og ansatte

2. *Troms Fylkeskommune må sørge for at Ishavsbyen videregående skole informerer og involverer elever og foreldre i arbeidet med skolemiljø jf. opplæringsloven § 9 A-9. Fylkeskommunen må i den forbindelse se til at skolen:*
 - a) gir elevene og foreldrene informasjon om retten til et trygt og godt skolemiljø, om skolens aktivitetsplikt og om retten til å melde en sak til fylkesmannen
 - b) informerer råd og utvalg om deres rett til innsyn i dokumentasjon som gjelder det systematiske arbeidet for et trygt og godt skolemiljø, og deres rett til å uttale seg i alle saker som er viktig for skolemiljøet
 - c) informerer råd og utvalg om alt som er viktig for skolemiljøet
 - d) tar aktuelle råd og utvalg med i arbeidet med skolemiljøtiltak, og at det skjer så tidlig som mulig
 - e) evaluerer arbeidet med å informere og involvere aktuelle råd og utvalg basert på blant annet synspunkter fra elevene, foreldrene og ansatte

Skolens aktivitetsplikt for å sikre at elevene har et trygt og godt skolemiljø

3. *Fylkeskommunen må sørge for at skolen oppfyller plikten til å følge med, gripe inn, varsle, undersøke og sette inn tiltak ved mistanke eller kjennskap til at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø jf. opplæringsloven §§ 9 A-2, 9 A-3 og 9 A-4. Fylkeskommunen må i den forbindelse se til at skolen:*
 - a) sikrer at alle som jobber på skolen, følger med på om elevene har et trygt og godt skolemiljø, og at de følger spesielt godt med på elever som kan være særskilt sårbare
 - b) sørger for at alle som jobber på skolen, griper inn mot krenkelser som for eksempel utestenging, isolering, baksnakking, mobbing, vold, diskriminering og trakassering, dersom det er mulig
 - c) sikrer at alle som jobber på skolen, varsler rektor dersom de har mistanke om eller kjennskap til at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø

- d) sikrer at alle som jobber på skolen, varsler rektor så raskt som saken tilsier
 - e) sikrer at skolen setter inn egnede tiltak dersom en elevs rett til et trygt og godt skolemiljø ikke er oppfylt
4. *Fylkeskommunen må sørge for at skolen oppfyller plikten til å straks varsle, undersøke og sette inn tiltak dersom en som jobber på skolen, kreker en eller flere elever jf. opplæringsloven §§ 9 A-3, 9 A-4 og 9 A-5. Fylkeskommunen må i den forbindelse se til at skolen:*
- a) sikrer at alle som jobber på skolen, varsler rektor straks ved mistanke om eller kjennskap til at en som jobber på skolen, har krenket en eller flere elever, eller at de varsler direkte til skoleeieren dersom mistanken gjelder en i skoleledelsen
 - b) sikrer at alle som jobber på skolen, varsler rektor eller skoleeier straks
 - c) sikrer at skolen undersøker saken straks
5. *Fylkeskommunen må sørge for at skolen gjennomfører, evaluerer og tilpasser tiltak jf. opplæringsloven §§ 9 A-3, 9 A-4 og 9 A-9 og forvaltningsloven § 11. Fylkeskommunen må i den forbindelse se til at skolen:*
- a) lager en skriftlig plan i tråd med kravene i oppl. § 9 A-4 sjette ledd når skolen skal sette inn tiltak i en sak
 - b) sørger for at elevene og foreldrene som saken gjelder, får aktivitetsplanen fra skolen
 - c) følger opp at skolen gjennomfører tiltak i tråd med aktivitetsplanen
 - d) innhenter tilstrekkelig informasjon om hvordan tiltakene har virket, inkludert elevens syn på hvordan tiltakene har virket, og hvilke endringer eleven ønsker
 - e) tilpasser tiltakene basert på informasjonen om hvordan tiltakene har virket og elevens syn
 - f) informerer elever og foreldre som mener at skolen ikke oppfyller aktivitetsplikten, om at de kan melde saken til fylkesmannen

Skoleeiers forsvarlige system: Skolens plikt til å arbeide forebyggende og informere og involvere elever og foreldre for å fremme et trygt og godt skolemiljø

6. *Fylkeskommunen må sørge for å ha et forsvarlig system for å vurdere og følge opp at skolene oppfyller plikten til å jobbe forebyggende, kontinuerlig og systematisk for å fremme et trygt og godt skolemiljø for elevene, jf. opplæringsloven § 13-10 andre ledd. Fylkeskommunen må i den forbindelse se til at de:*
- a) skaffer seg informasjon om hvordan skolene jobber forebyggende, kontinuerlig og systematisk for å fremme et trygt og godt skolemiljø for elevene, inkludert elevenes syn
 - b) har et system som helhet er forsvarlig
7. *Fylkeskommunen må sørge for å ha et forsvarlig system for å vurdere og følge opp at skolene oppfyller plikten til å informere og involvere elever og foreldre, jf. opplæringsloven § 13-10 andre ledd. Fylkeskommunen må i den forbindelse se til at de:*

- c) skaffer seg informasjon om hvordan skolene informerer og involverer elever og foreldre i arbeide for et trygt og godt skolemiljø, inkludert elevenes syn
- d) bruker informasjonen til å vurdere om skolene sitt arbeid er i samsvar med regelverket
- e) sørger for at skolene endrer praksis dersom det er nødvendig
- f) har et system som helhet er forsvarlig

Skoleeiers forsvarlige system: Skolenes aktivitetsplikt for å sikre at elevene har et trygt og godt skolemiljø

8. *Fylkeskommunen må sørge for å ha et forsvarlig system for å vurdere og følge opp at skolene oppfyller aktivitetsplikten, jf. opplæringsloven § 13-10 andre ledd. Fylkeskommunen må i den forbindelse se til at de:*
- a) skaffer seg informasjon om hvordan skolene oppfyller aktivitetsplikten og hvordan elevene opplever at skolene ivaretar aktivitetsplikten
 - b) har et system som helhet er forsvarlig

Fylkeskommunen har rett til innsyn i sakens dokumenter jf. forvaltningsloven § 18.

Dato: 4.7.2019

Tine M. Brun Henriksen	Jan Salmi	Trine-Lise Nerdal	Marius Gulsrud
Tilsynsleder	Tilsynsmedarbeider	Tilsynsmedarbeider	Tilsynsmedarbeider

Vedlegg: Dokumentasjonsliste

Vedlegg: Liste over dokumentasjon

- 32 egenvurderinger i RefLex gjennomført av skoleeier, skoleledelse og lærere
- Skolerute 2018-2019 for Ishavsbyen videregående skole
- Spørsmål som stilles i forbindelse med gjennomføringen av undervisningsrespons
- Veileder til skolens koordinator om gjennomføring av undervisningsrespons
- Prosedyre for gjennomføring av undervisningsrespons
- Årsplan for lærere og kontaktlærere ved Ishavsbyen videregående skole
- Prosedyre for varsling og håndtering av trakassering, mobbing, krenkelser og andre hendelser som påvirker opplæringsmiljøet negativt
- Mal for aktivitetspliktene
- Prosedyre aktivitetsplikt § 9 A-4
- Veileder til aktivitetsplikten etter § 9 A-4 i opplæringsloven
- Mal for møtereferat i klasselærerråd
- Prosedyre for klasselærerråd
- Diverse aktivitetsplaner og utfylte maler for aktivitetsplikten for enkeltelever (15 stk)
- Styringsdokument – Skolens visjon, mål, pedagogiske plattform, kvalitetspolitikk og HMS politikk for Ishavsbyen vgs skolested Rambergan
- Styringsdokument – Samspill for læring! Strategiplan for videregående opplæring i Troms 2018-2021
- Retningslinjer for varsling i Troms Fylkeskommune
- Fireårig handlingsplan for perioden 2018-2021 Ishavsbyen videregående skole
- Handlingsplan mot seksuell trakassering
- Ordensreglement for elever ved fylkeskommunale skoler i Troms
- Retningslinjer for vurdering og klagebehandling
- Retningslinjer for dialogen knyttet til undervisningsvurderingen
- Prosedyre for elevdeltakelse i arbeidet med skolemiljø § 9 A-8
- Strategiplan for videregående opplæring i Troms 2018-2021 – Samspill for læring
- Prosedyre for handlingsplan mot mobbing
- Prosedyre skjerpet aktivitetsplikt § 9 A-5
- Prosedyre - nulltoleranse og systematisk arbeid § 9 A-3
- Rutiner for veiledningsmøte, tilrettevisning og skriftlig advarsel
- PowerPoint-presentasjon – velkommen til Ishavsbyen VGS, foreldre-/foresatttemøte for VG1 6.9.18
- PowerPoint-presentasjoner – møter for ansatte på elektrofag og TIP i begynnelsen av skoleåret
- Notater fra ulike foredrag for lærere og elever
- Artikkel delt på avdelingene – «Kan det være noe vi ikke ser i kampen mot mobbing»
- Dokumenter for eksternt kurs i mobbestobb som ble avholdt for elever på VG1 og lærere på elektro og TIP – avdeling Rambergan og Breivika
- Referat fra møte mellom elevrådsstyret og skoleledelsen (fem stk), hvorav skolemiljøutvalg deltok i tre av disse
- Referat fra elevrådsmøter (4 stk)
- Referat årsmøte Elevorganisasjonen i Troms, 30.4.2018
- Mal for sjekklister for klasser – Elevrettet HMS/TS
- Sjekklister for HMS-stats i videregående klasser
- Rutiner for elevklager ved offentlige videregående skoler i Troms fylkeskommune
- Informasjonsskriv – «Å være kontaktlærer»
- Referat fra klasselærerråd (11 stk)
- Innkallinger til klasselærerråd (fem stk)

- Innkallinger til avdelingsmøter (fire stk)
- Invitasjon til informasjonsmøter foresatte VG1- og VG2-elever 2018/2019
- Møteplan for avdeling for helse- og oppvekstfag høsten 2018
- Referat fra dialogmøte med rektor november 2018
- Informasjonsskriv om gjennomføring av forventningsdialog med skolene 9.10.18
- PowerPoint-presentasjon fra rektormøtet februar 2018
- Resultater fra elevundersøkelsen
- Resultater fra undervisningsrespons 2018/2019– helse- og oppvekst
- Rektors møteplan 2018/2019
- Informasjonsskriv «velkommen som nytilsatt» 2018